

18.11.1976

1 (1)

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI
Semaforbron HELSINGFORS 52

Puhelin 1511
Telefon

Työeläkelaitoksille

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamiseksi. Vuoden 1974 alusta sisällytettiin maatalousyrittäjien eläkelakiin sukupolvenvaihdoseläkettä koskevat säännökset. Nämä säännökset ovat kuitenkin siten määräaikaaisia, että niitä sovelletaan vuosina 1974-1976 tapahtuneisiin luovutuksiin. Nyt annettussa esityksessä ehdotetaan järjestelmän jatkamista vuoden 1980 loppuun.

Määräajan pidentämisen lisäksi lakiesitys sisältää muutoksenhakuoikeuden myöntämisen maatilahallituksen lausuntoon sukupolvenvaihdoseläkkeen myöntämisen maataloudellisista edellytyksistä, eläkkeen- ja luovutuksensaajien valvonnan tehostamisen sekä lähinnä teknistä laatua olevia muutoksia.

Samoin hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta. Tämän vuoden lopussa päättyvää luopumiseläkejärjestelmää esitetään niinikään jatkettavaksi vuoden 1980 loppuun.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITTEET

Hallituksen esitykset maatalousyrittäjien eläkelain ja luopumiseläkelain muuttamisesta.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien
eläkelain muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Vuoden 1974 alusta sisällytettiin maatalousyrittäjien eläkelakiin sukupolvenvaihdoseläkettä koskevat säännökset. Nämä säännökset ovat sikäli määräaikaista, että niitä sovelletaan luovutuksiin, jotka tapahtuvat vuosina 1974—1976. Tässä esityksessä ehdotetaan järjestelmän jatkamista vuoden 1980 loppuun.

Maatilahallituksen tulee antaa lausunto sukupolvenvaihdoseläkkeen myöntämisen maataloudellisista edellytyksistä. Lausunto on eläke-

laitosta sitova eikä siihen voi hakea muutosta. Nyt ehdotetaan, että sanottuun lausuntoon voisi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Eräiden lähinnä teknisten muutosten lisäksi ehdotetaan myös eläkkeen- ja luovutuksensaajien valvontaa tehostettavaksi.

Muutokset tulisivat voimaan vuoden 1977 alusta.

YLEISPERUSTELUT.

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.

1:1. Tavoitteet.

Maataloutemme säilyttäminen kehityskelpoisena edellyttää, että maatalouselinkeinon on tulossa jatkuvasti nuoria yrittäjiä, joilla on riittävä ammattipätevyys. Maatalousyrityksen luovuttaminen uuden sukupolven hoidettavaksi tapahtuu usein liian myöhäisessä vaiheessa. Tilan haltuunsa saava lapsi tai muu lähisukulainen on ehtinyt sivuuttaa ikävuodet, jolloin hänen mahdollisuutensa kehittää omaa yritystään olivat parhaimmillaan. Merkittävänä syynä omasta yrityksestä kiinnipitämiseen on huoli siitä, etteivät viljelijä ja hänen aviopuolisonsa luovutuksen jälkeen saa riittävää toimeentuloa.

Sukupolvenvaihdoseläke liitettiin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään vuoden 1974 alusta maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta annetulla lailla (219/74). Se on tarkoitettu toimeentuloturvaksi viljelmästään luopuvalla yrittäjälle esimerkiksi syytingin muodossa mak-

settavan kauppahinnan ja mahdollisten ansiotulojen lisäksi siihen saakka, kun lakisääteiset vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet alkavat. Samalla järjestelmä on pyritty rakentamaan sellaiseksi, että viljelmien pirstoutuminen järkipäraseen viljelykseen sopimattomiksi tiloiksi estyy.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saajia arvioidaan vuoden 1976 lopussa olevan 2900. Tämänkin jälkeen maatalousalan yrittäjäkunta on siinä määrin ikääntynyt, että olisi välttämätöntä jatkaa ponnisteluja yrittäjäkunnan nuorentamiseksi. Tähän seikkaan myös eduskunta on kiinnittänyt huomiota hyväksyessään lakiehdotuksen (hall. es. n:o 198/1975 II vp.) maatalousyrittäjien eläkelakiin sisältyvien sukupolvenvaihdoseläkettä koskevien säännösten muuttamisesta. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän vuoden 1976 loppuun mennessä, jatketaanko sanottujen säännösten voimassaoloa määräaikaista vai pysyväistetäänkö ne.

Alkuperäisistä sukupolvenvaihdoseläkettä koskevista säännöksistä aiheutui epäselvyyttä sellaisissa tapauksissa, joissa luovuttaja ei omistanut luovutettavaa tilaa kokonaisuudessaan. Tä-

män vuoksi ehdotettiin täsmennyksiä luovutusta koskeviin säännöksiin. Hyväksyessään tämän lakiehdotuksen eduskunta on kuitenkin edellyttänyt, että hallitus esittäisi selvemmat säännökset siitä, voisiko viljelmän omistaminen olennaisimmilta osiltaan merkitä esimerkiksi vähintään neljäsosaa.

1.2. Keinot.

1.2.1. Määräajan pitentäminen.

Maatalouden rakenteen parantamiseen pyritään paitsi sukupolvenvaihdos- ja luopumiseläkejärjestelmillä myös valtion maankäyttötoiminnalla ja siihen liittyvällä lainoituksella. Eläkejärjestelmien käyttö maatalouspolitiikan välineenä jää tuskin tilapäiseksi. Näyttää päin vastoin siltä, että varsinkin sukupolvenvaihdos-eläkejärjestelmän tarve on hyvinkin pysyvä. Maatalouden kehittämiseen vaikuttavissa teki-joissä ja niiden keskinäisessä arvostuksessa saattaa kuitenkin tapahtua muutoksia. Erityisesti näyttää tarpeelliselta suorittaa määräajoin luopumiseläkejärjestelmän tarkistusta. Jo tästä syystä on aihetta samalla tarkistaa myös sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää. Sen vuoksi ehdotetaan sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää jatkettavaksi vain määräajan eli vuoden 1980 loppuun, johon saakka myös luopumiseläkejärjestelmää on ehdotettu jatkettavaksi.

1.2.2. Muutoksenhaku maatilahallituksen lausunnosta.

Maatalousyrittäjien eläkelain mukaan sukupolvenvaihdoseläkehakemuksesta on saatava maatilahallituksen lausunto. Lausunto sitoo eläkelaitosta siltä osin kuin on kysymys eläkkeen myöntämiselle asetettujen maatalouspoliittisten edellytysten täyttymisestä. Jos maatilahallituksen lausunto on tältä osin kielteinen, eläkehakemus on hylättävä, eikä päätökseen ole mahdollisuutta hakea muutosta. Myöskään sanottuun lausuntoon ei voi hakea muutosta. Tämä eläkkeenhakijan oikeusturvassa oleva aukko ehdotetaan korjattavaksi mahdollistamalla muutoksenhaku maatilahallituksen lausunnosta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

1.2.3. Täsmennyksiä ja tarkennuksia.

Voimassa olevien säännöksiä mukaan eläkkeensaajan on sitouduttava lopettamaan maa-

talouden harjoittaminen itsenäisenä yrittäjänä. Jos hän rikkoo tämän velvoitteen, eläke on lakkautettava. Koska lakkauttamista koskeva säännös on ehdoton, se saattaa yksittäistapauksissa johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Sen vuoksi ehdotetaan lakia muutettavaksi siten, että eläkelaitokselle jäisi harkintamahdollisuus samalla tavoin kuin luopumiseläkejärjestelmässä.

Luovutuksensaajan on sitouduttava puolestaan pitämään luovutettava viljelmä omistuksessaan ja harjoittamaan sillä maataloutta. Laissa ei kuitenkaan ole säännöstä siitä, kenen tehtävänä on valvoa, että luovutuksensaaja täyttää velvoituksensa. Myöskään eläkkeensaajan valvonnasta ei ole säännöksiä. Näihin puutteisiin ehdotetaan nyt korjauksia.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu.

2.1. Nykyinen tilanne.

2.1.1. Lainsäädäntö.

Sukupolvenvaihdoseläkettä koskevat säännökset sisältyvät maatalousyrittäjien eläkelakiin. Eläkkeen saamisen edellytyksistä säädetään lain 6 a §:ssä. Sanotun pykälän mukaan sukupolvenvaihdoseläkettä koskevia säännöksiä sovelletaan luovutuksiin, jotka tehdään vuosien 1974 ja 1977 välisenä aikana. Tilan luovuttamisesta luovutuksensaajalle tai yhteisesti luovutuksensaajalle ja hänen aviopuolisolleen säädetään 6 b §:ssä. Eläkkeen lakkauttamisesta on säännös 6 d §:ssä. Muutoksenhausta säädetään lain 15 §:ssä.

2.2. Valmistelu.

Esitys rakentuu luopumisjärjestelmätoimikunnan II mietinnön (komiteamietintö 1976: 51) pohjalle.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset.

Esitys ei aiheuttaisi muutoksia lain täytäntöönpanosta huolehtivaan organisaatioon. Maatilahallituksen ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksen käytännössä tarkoituksenmukaiseksi osoittautunut toimivallan jako säilyisi entis-

lään. Valitusoikeus maatilahallituksen antamasta lausunnosta lisäisi jonkin verran asioiden määrää korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Esityksen merkittävimmät taloudelliset vaikutukset aiheutuisivat siitä, että sukupolvenvaihdoiseläkettä koskevia säännöksiä sovellet-

taisiin vielä vuosina 1977—1980 tehtäviin luovutuksiin. Siitä valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset olisivat vuoden 1976 tasossa arviolta 1,8 miljoonaa markkaa vuonna 1977, 8,9 miljoonaa markkaa vuonna 1978, 15,0 miljoonaa markkaa vuonna 1979 ja 20,0 miljoonaa markkaa vuonna 1980. Tämän jälkeen kustannukset pienenisivät, jollei järjestelmää jatkettaisi. Muista eläketurvan lähinnä teknisistä parannuksista ei aiheutuisi valtiolle merkittäviä menoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Pykäläkohtaiset muutokset.

6 a §. Pykälän 1 momentin johdantokappalettä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että jatkamiskelpoiseksi katsottavan viljelmän luovuttajalla olisi oikeus eläkkeeseen, jos hän omistaisi luovutettavasta viljelmästä vähintään neljäsoosan.

Sanotun momentin 1 kohdassa oleva sanonta harjoittanut maatilataloutta ehdotetaan muutettavaksi sanonnaksi harjoittanut maataloutta.

Naispuolisen luovuttajan iän määrittely ehdotetaan siirrettäväksi 2 kohtaan miespuolisen luovuttajan iän määrittelyn yhteyteen. Samalla 2 kohdan loppuosa ehdotetaan siirrettäväksi 3 kohdaksi.

Momentin 4 kohta ehdotetaan muutettavaksi siten, että sukupolvenvaihdoiseläkettä koskevia säännöksiä sovellettaisiin vuosina 1974—1980 tehtäviin luovutuksiin.

Koska naispuolisen luovuttajan ikä määriteltäisiin samassa yhteydessä kuin miespuolisen, pykälän 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

6 b §. Jatkamiskelpoisuutta koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi samansisältöisiksi kuin luopumiseläkelakiin ehdotetussa uudessa 1 §:n 3 momentissa (hall.es.n:o /1976 II vp.). Luovutettavan tilan omistusta koskevia 2 momentin säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovuttajalla ei olisi

oikeutta eläkkeeseen, jos luovutuksensaaja yksin tai aviopuolisonsa kanssa tai hänen aviopuolisonsa ennestään omistaa luovutettavasta viljelmästä enemmän kuin puolet.

6 d §. Eläkkeen lakkauttamista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että erityisistä syistä voitaisiin eläkkeen maksamista jatkaa.

6 f §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi momentti, jonka mukaan maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, maataloustoimistojen ja lautakuntien olisi valvottava eläkkeen- ja luovutuksen- saajaa.

15 §. Ehdotuksen mukaan maatilahallituksen sukupolvenvaihdoiseläkeasiassa antamaan lausuntoon saisi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momenttia muutettavaksi.

2. Voimaantulo.

Lakiehdotus tulisi voimaan vuoden 1977 alusta. Sen 6 a §:n 1 momenttia sekä 6 b §:n 1 momenttia ja 2 momentin johdantokappalettä sovellettaisiin eläketapahtumiin, joissa viljelmä on luovutettu tai etukäteispäätös annettu lain voimaantulon jälkeen. Muita muutoksia sovellettaisiin lain voimaantulosta lähtien myös vanhoihin eläketapahtumiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 a §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa (219/74),

muutetaan 6 a §:n 1 momentti, 6 b §:n 1 momentti ja 2 momentin johdantokappale, 6 d §:n 5 momentti ja 15 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 a §:n 1 momentti mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa ja osittain muutettuna 21 päivänä toukokuuta 1976 annettulla lailla (414/76), 6 b §:n 1 momentti, 6 d §:n 5 momentti ja 15 §:n 2 momentti mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa sekä 6 b §:n 2 momentin johdantokappale mainitussa 21 päivänä toukokuuta 1976 annetussa laissa, sekä

lisätään 6 f §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa ja osittain muutettuna 21 päivänä toukokuuta 1976 annettulla lailla, uusi 4 momentti seuraavasti:

6 a §.

Maatalousyrittäjällä, joka luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai osaksi, kuitenkin vähintään neljäsosalta, omistamansa viljelmän 6 b §:ssä tarkoitetulle luovutuksensaajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

1) että hän vähintään viiden vuoden ajan välittömästi ennen luovutusta on viljelmällä asuen harjoittanut maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ja sanotun ajan saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitetusta yrittäjätoiminnasta;

2) että hän luovutuksen tapahtuessa on täyttänyt 60 mutta ei 65 vuotta, kuitenkin niin, että naispuoliseen eläkkeenhakijaan sovelletaan 60 vuoden ikärajan asemesta 55 vuoden ikäraja;

3) että hän luovutuksen tapahtuessa ei saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä eikä tämän lain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä; ja

4) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen mutta ennen vuotta 1981.

6 b §.

Jatkamiskelpoisena pidetään viljelmää, jonka käyttäminen maataloustuotannossa on tarkoituksenmukaista ja josta luovutuksensaajan perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Viljelmää, joka sijaitsee alueellisen kehittämisen edistämiseksi annetussa laissa (451/75)

tarkoitetulla kehitysalueella, pidetään kuitenkin jatkamiskelpoisena, jos luovutuksensaaja perheineen voi saada siltä pääasiallisen toimeentulonsa. Jatkamiskelpoisuutta harkittaessa on otettava huomioon viljelmän pelto- ja metsäpinta-ala, sen tilusten sijainti ja muut luontaiset tuotantoedellytykset, asuin- ja talusrakennusten kunto ja muut näihin verrattavat seikat. Niin ikään otetaan tällöin huomioon sellainen ammattimainen kalastustoiminta ja porotalous, josta luovutaan luovutuksensaajan hyväksi samalla kertaa kuin viljelmästä. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän jatkamiskelpoisuus.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että viljelmiä luovutetaan kokonaisuudessaan yhdelle luovutuksensaajalle, joka ei yksin tai yhdessä aviopuolionsa kanssa taikka jonka aviopuoliso ei omista enempää kuin puolet viljelmästä, tai tällaiselle luovutuksensaajalle ja hänen aviopuolisolleen yhteisesti. Luovuttajalla on kuitenkin oikeus, jollei toimenpide häiritse viljelmän tarkoituksenmukaista maatilataloudellista käyttöä, pidättää viljelmästä

6 d §.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ryhtyy harjoittamaan maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, lakkautetaan eläke, ellei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa. Eläke voidaan lakkauttaa siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin.

6 f §.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on eläkelaitoksen ohella valvoa, että sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja pidättyy tässä laissa edellytetyllä tavalla maatalouden harjoittamisesta ja että luovutuksensaaja täyttää 2 momentissa tarkoitetun sitoumuksensa.

15 §.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 6 e §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa

tarkoitettuja edellytyksiä ei ole olemassa, ei päätökseen saa hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Tämän lain 6 a §:n 1 momenttia sekä 6 b §:n 1 momenttia ja 2 momentin johdantokappaletta sovelletaan kuitenkin niihin tapauksiin, joissa viljelmän luovutus tapahtuu tai maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:ssä tarkoitettu ehdollinen päätös eläkkeen perustuessa sanottuun pykälään annetaan 31 päivän joulukuuta 1976 jälkeen.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 1976.

Tasavallan Presidentti

Sosiaali- ja terveysministeri

Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 a §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa (219/74),

muutetaan 6 a §:n 1 momentti, 6 b §:n 1 momentti ja 2 momentin johdantokappale, 6 d §:n 5 momentti ja 15 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 a §:n 1 momentti mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa ja osittain muutettuna 21 päivänä toukokuuta 1976 annetulla lailla (414/76), 6 b §:n 1 momentti, 6 d §:n 5 momentti ja 15 §:n 2 momentti mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa sekä 6 b §:n 2 momentin johdantokappale mainitussa 21 päivänä toukokuuta 1976 annetussa laissa, sekä

lisätään 6 f §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 15 päivänä maaliskuuta 1974 annetussa laissa ja osittain muutettuna 21 päivänä toukokuuta 1976 annetulla lailla, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki.

6 a §.

Maatalousyrittäjällä, joka luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai olennaisilta osiltaan omistamansa viljelmän 6 b §:ssä tarkoitetulle luovutuksensaajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

1) että hän vähintään viiden vuoden ajan välittömästi ennen luovutusta on viljelmällä asuen harjoittanut maatilataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ja sanotun ajan saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitetusta yrittäjätoiminnasta;

2) että hän luovutuksen tapahtuessa on täyttänyt 60 mutta ei 65 vuotta eikä saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai tämän lain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä; ja

3) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen mutta ennen vuotta 1977.

Ehdotus.

6 a §.

Maatalousyrittäjällä, joka luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai osaksi, *kuitenkin vähintään neljäsosalta*, omistamansa viljelmän 6 b §:ssä tarkoitetulle luovutuksensaajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

1) että hän vähintään viiden vuoden ajan välittömästi ennen luovutusta on viljelmällä asuen harjoittanut maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ja sanotun ajan saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitetusta yrittäjätoiminnasta;

2) että hän luovutuksen tapahtuessa on täyttänyt 60 mutta ei 65 vuotta, *kuitenkin niin, että naispuoliseen eläkkeenhakijaan sovelletaan 60 vuoden ikärajan asemesta 55 vuoden ikäraja;*

3) että *hän luovutuksen tapahtuessa ei saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä eikä tämän lain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä;* ja

4) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen mutta ennen vuotta 1981.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa säädetyn 60 vuoden ikärajoituksen estämättä on sellaisella naispuolisella maatalousyrittäjällä oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä, joka luovutuksen

(4 mom. kumotaan)

Voimassa oleva laki.

tapautuessa on täyttänyt 55 vuotta ja on saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitettusta yrittäjätoiminnasta.

6 b §.

Jatkamiskelpoiseksi katsotaan sellainen viljelmä, jonka säilyttämistä maataloustuotannossa on pidettävä tarkoituksenmukaisena ja josta luovutuksensaajan perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Milloin seudun yhdyskuntarakenteen tai väestön säilyttäminen taikka niihin verrattavat muut erityiset syyt sitä edellyttävät, voidaan jatkamiskelpoisena pitää myös sellaista viljelmää, josta luovutuksensaaja perheineen voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Jos maatalousyrittäjä on maatilatalouden ohella harjoittanut muutakin tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaa, voidaan viljelmän jatkamiskelpoisuutta ratkaistaessa asettaa edellytykseksi, että maatalousyrittäjä luopuu myös tästä yrittäjätoiminnasta luovutuksensaajan hyväksi. Asetuksella säädetään tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän jatkamiskelpoisuus.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että viljelmä luovutetaan kokonaisuudessaan yhdelle luovutuksensaajalle tai luovutuksensaajalle ja hänen aviopuolisolleen yhteisesti. Luovuttajalla on kuitenkin oikeus, jollei toimenpide haittaa viljelmän tarkoituksenmukaista maatilataloudellista käyttöä, pidättää viljelmästä

6 d §.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ryhtyy harjoittamaan maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, lakkautetaan eläke.

Ehdotus.

6 b §.

Jatkamiskelpoisena pidetään viljelmää, jonka käyttäminen maataloustuotannossa on tarkoituksenmukaista ja josta luovutuksensaajan perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Viljelmää, joka sijaitsee alueellisen kehittämisen edistämisestä annetussa laissa (451/75) tarkoitettulla kehitysalueella, pidetään kuitenkin jatkamiskelpoisena, jos luovutuksensaaja perheineen voi saada siltä pääasiallisen toimeentulonsa. Jatkamiskelpoisuutta tarkastettaessa on otettava huomioon viljelmän pelto- ja metsäpinta-ala, sen tilusten sijainti ja muut luontaiset tuotantoedellytykset, asuin- ja talousrakennusten kunto ja muut näihin verrattavat seikat. Niin ikään otetaan tällöin huomioon sellainen ammattimainen kalastustoiminta ja porotalous, josta luovutaan luovutuksensaajan hyväksi samalla kertaa kuin viljelmästä. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän jatkamiskelpoisuus.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että viljelmä luovutetaan kokonaisuudessaan yhdelle luovutuksensaajalle, joka ei yksin tai yhdessä aviopuolisonsa kanssa taikka jonka aviopuoliso ei omista enempää kuin puolet viljelmästä, tai tällaiselle luovutuksensaajalle ja hänen aviopuolisolleen yhteisesti. Luovuttajalla on kuitenkin oikeus, jollei toimenpide haittaa viljelmän tarkoituksenmukaista maatilataloudellista käyttöä, pidättää viljelmästä

6 d §.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ryhtyy harjoittamaan maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, lakkautetaan eläke, ellei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa. Eläke voidaan lakkauttaa siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin.

6 f §.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on eläkelaitoksen ohella valvoa, että sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja pidättyy täs-

15 §.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 6 e §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ei ole olemassa, ei päätökseen saa hakea muutosta. *Muutosta ei myöskään saa hakea 6 e §:ssä tarkoitettuun lausuntoon.*

sä laissa edellytetyllä tavalla maatalouden barjoittamisesta ja että luovutuksensaaja täyttää 2 momentissa tarkoitetun sitoumuksensa.

15 §.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 6 e §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ei ole olemassa, ei päätökseen saa hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 197 .

Tämän lain 6 a §:n 1 momenttia sekä 6 b §:n 1 momenttia ja 2 momentin johdantokappaletta sovelletaan kuitenkin niihin tapauksiin, joissa viljelmän luovutus tapahtuu tai maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:ssä tarkoitettu ehdollinen päätös eläkkeen perustuessa sanottuun pykälään annetaan 31 päivänä joulukuuta 1976 jälkeen.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Nykyisten luopumislakien mukaan on luopumiseläkkeen ja sukupolvenvaihdoseläkkeen edellytyksenä, että luopuminen on tapahtunut vuosien 1974—1976 aikana. Kun luopumislakien soveltamisesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että lait ovat edistäneet niitä maatalous- ja eläkepoliittisia päämääriä, joita varten ne on säädetty, hallitus pitää tarpeellisena, että laeissa tarkoitettujen luopumisjärjestelmien toimeenpanoa jatketaan.

Nyt annettavassa esityksessä laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta ehdotetaan, että luopumiseläkelain (16/74) säännöksiä sovellettaisiin vuoden 1976 jälkeenkin vuosina 1977—1980. Laki olisi edelleenkin määräaikainen, koska maatalouden kehittämiseen vaikuttavissa teki-joissä saattaa tapahtua muutoksia. Näin varmistettaisiin myös lain tarkistaminen määräajoin.

Esityksessä ehdotetaan samalla eräiden luopumiseläkelaiissa havaittujen puutteiden ja epäkohtien korjaamista. Ehdotusten tarkoituksena on myös tehostaa eläkkeen- ja luovutuksensääjien velvoitteiden valvontaa sekä lakiin sisältyvää valtioneuvoston ohjailuoikeutta.

Lakiin tehtäviä muutoksia sovellettaisiin yleensä vain uusiin eläketapahtumiin. Muutetut säännökset vaikuttaisivat siten vain, jos luopuminen tapahtuu tai etukäteispäätös eläkkeestä annetaan 1 päivänä tammikuuta 1977 tai sen jälkeen. Valvontaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös aikaisemmin tapahtuneisiin luopumisiin.

Hallituksen tarkoituksena on antaa eduskunnalle erillinen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta sukupolvenvaihdoseläketä koskevilta osilta.

YLEISPERUSTELUT.

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.

Maataloutemme rakennetta on jatkuvasti kehitettävä, jotta elintarvikehuollon riittävä omavaraisuus voidaan säilyttää, maatalousväestölle antaa samanvertainen toimeentulo kuin muille vastaaville väestöryhmille ja kuluttajahinnat pysyttää kohtuullisina. Maatalouden rakennepoliittikan ensisijaisena tehtävänä on luoda maatalouden rakennetta parantamalla edellytykset tuotantokustannusten alentamiselle ja tuotannon taloudellisuuden lisäämiselle. Tällä tavoin pyritään saamaan myös nuoria yrittäjiä maatalouden piiriin. Tärkeänä rakennepoliittisena tavoit-

teena etenkin nykyisessä vaikeassa valtiontaloudellisessa tilanteessa on pidettävä myös sitä, että varsinkin tuotantoon heikosti soveltuvia peltuja metsittämällä saataisiin maataloustuotantoa supistetuksi ja tätä kautta ylituotannon markkinoimisesta valtiontaloudelle aiheutuvia kustannuksia vähennetyksi.

Maatalouden rakennepoliittikkaan voidaan vaikuttaa valtion maankäyttötoiminnalla ja siihen liittyvällä lainoituksella. Näitä asioita koskevan lainsäädännön uudistaminen on parhaillaan Eduskunnan käsiteltävänä hallituksen maatalakiesityksen pohjalla. Osittain samoihin päämääriin pyritään myös luopumis- ja siihen läheisesti liittyvällä sukupolvenvaihdoseläketä

koskevalla lainsäädännöllä. Luopumiseläkelaisissa voidaan ottaa huomioon myös lyhyemmän aikavälin tavoitteita, kuten esimerkiksi viljelyyn huonosti sopivan pellon metsittäminen ja maatalouden tuotantopohjan säätely.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu.

2.1. Nykyinen tilanne.

2.1.1. Lainsäädäntö.

Luopumiseläkejärjestelmä perustuu 4 päivänä tammikuuta 1974 annettuun luopumiseläkelakiin (16/74, jäljempänä LUEL), jota sovelletaan 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1976 välillä tapahtuneisiin luopumisiin. Lakia on tämän jälkeen muutettu kolme kertaa.

LUEL:n muuttamisesta 13 päivänä kesäkuuta 1975 annetun lain (427/75) mukaan maatilahallitus voi päättämässään rajoissa siirtää eläkkeen maataloudellisia edellytyksiä koskevan lausuntonsa antamisen maataloustoimistolle silloin, kun sanottu lausunto on myönteinen. Lainmuutoksella on saatu joustavuutta luopumiseläkeasioiden käsittelyyn ja sen seurauksena hakemusruuha maatilahallituksessa on purkautunut.

Lakia on muutettu myös 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetulla lailla (356/76), joka tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 1976. Lainmuutos perustuu luopumisjärjestelmätoimikunnan I mietinnön perusteella annettuun hallituksen esitykseen. Muutoksella tarkennettiin luopujan muusta kuin maatilataloudesta saamia tuloja koskevaa säännöstä, rajoitettiin metsämaan pidätysoikeutta eräissä tapauksissa ja poistettiin luopumiseläkkeen ja sairausvakuutuslain mukaisen päivärahahan yhteensovitus.

Työeläkelainsäädäntöä muutettiin 29 päivänä heinäkuuta 1976 muun muassa työntekijäin eläkelain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta annetulla lailla (659/76) siten, että työeläkkeet vuoden 1977 alusta seuraavat palkka- ja hintatasossa tapahtuvia muutoksia. Samalla kertaan LUEL 13 ja 24 §:n muuttamisesta annetulla lailla (663/76) sidottiin luopumiseläkkeet, jotka tähän saakka ovat seuranneet elinkustannusindeksin kehitystä, palkka- ja hintatason muutoksia noudattavaan uuteen työeläkeindeksiin. Tämä muutos tulee voimaan vuoden 1977 alusta.

Luopumiseläkejärjestelmän tavoitteena on parantaa maatalouden rakennetta. Luopumisen katsotaan tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistää tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumista tai poistaa laadultaan tai sijainniltaan huonoa peltoa maataloustuotannosta. Valtioneuvoston on vuosittain päätettävä, kummalle näistä tarkoituksesta on annettava pääpaino. Valtioneuvoston eri vuosina antamissa päätöksissä on määrätty pääpaino tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumiselle huomioon ottaen kuitenkin, että huonoa peltoa on mahdollisuuksien mukaan poistettava maataloustuotannosta.

Luopumiseläkkeen edellytyksenä on, kuten aikaisemmin on mainittu, että luopuminen on tapahtunut 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1976 välisenä aikana. Laki on siis tässä mielessä määräaikainen. Toisaalta eläkkeensaajalle syntyneet oikeudet, esimerkiksi oikeus saada myönnettyä eläkettä, ja velvoitteet, kuten metsämaan myyntikielto, jatkuvat vielä vuoden 1976 jälkeenkin.

Eläke myönnetään luopujalle, joka on vähintään viisi vuotta ennen luopumistaan harjoittanut maatilataloutta ainakin yhden peltohehtaarin tilalla ja on samanaikaisesti asunut tilalla. Eläkkeen saa luopuja, joka luopumishetkellä on täyttänyt 55 vuotta. Vaimolla ei ole ikärajoitusta, jos myös hänen miehensä on luopumiseläkkeeseen oikeutettu.

Eläkkeen ehtona on, että luovutettava maatalousmaata. Siihen tulee sisältyä vähintään yksi hehtaari maataloustuotantoon käytettyä peltoa. Maatalousmaan pinta-ala lasketaan maatalousyrittäjien eläkelaisissa säädettyjen perusteiden mukaan. Maatalousmaana ei oteta huomioon aluetta, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 19 päivän lokakuuta 1973 jälkeen.

Luopumiseläkkeen saamisen ehtona on, että tila luovutetaan maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle. Asetuksella on säädetty, mitä edellytyksiä ostavalta yksityiseltä viljelijältä ja hänen maatilaltaan vaaditaan. Eläkkeen saaminen ei aina edellytä, että pelto ja metsämaa luovutetaan kokonaan. Luopujalla on oikeus pidättää itselleen se osa metsämaata, joka ei ole käytettävissä lähitilojen tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi. Pidätetty metsäalue tulee myyntirajoitussitoumuksen alaiseksi. Sitä ei saa myöhemmin luovuttaa muutoin

kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai lisä-alueeksi yksityiselle viljelijälle.

Jos luovutettavalla tilalla on peltoa, jolla ei ole tarkoituksenmukaista käyttöä peltolisä-alueena, voidaan tilasta luopua myös niin, että sitoudutaan kolmessa vuodessa metsittämään tilan pelto. Mikäli metsitettävä alue käsittää vähintään puolet tilan peltoalasta, saa luopuja pidättää koko tilan metsittämään, oli se lisäalueeksi sopivaa tai ei. Lisäalueeksi sopiva pelto on myytävä maatilahallitukselle tai yksityiselle viljelijälle.

Luopumisen yhteydessä voi tilan omistaja pidättää omistukseensa tai hallintaansa tilan talouskeskuksen ja puutarha- tai peltoalueen kotitarveviljelyä varten.

Täysi luopumiseläke kuukaudessa on 110,71 mk (vuoden 1976 indeksi) hehtaarilta 5 hehtaariin saakka ja 24,91 mk seuraavilta 10 hehtaarilta. Luopumiseläkettä ei siis kartu siltä osin kuin tilan koko ylittää 15 hehtaaria. Hehtaarit lasketaan samojen perusteiden mukaan kuin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmässä. Eläkkeeseen oikeuttavana ei oteta huomioon muun muassa sellaisen henkilön omistamaa osuutta tilasta, joka ei saa eläkettä eikä ole eläkkeensaajan aviopuoliso.

Eläke maksetaan vähennettynä, jos eläkkeensaaja on täyttänyt 65 vuotta tai jos hän saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai vähintään kuudeksi kuukaudeksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä. Vähennetty luopumiseläke lasketaan vähentämällä täydestä eläkkeestä luopujan maatalousyrittäjäeläkettä ja kansaneläkettä vastaavat osat. Maatalousyrittäjäeläkkeenä vähennetään ns. vapaakirjaeläke eli eläke, jonka luopuja on ansainnut luopumiseen mennessä. Kansaneläkkeenä vähennetään perusosan ja täyden tukiosan yhteismäärä kolmannessa kuntaryhmässä. Vähintään on vähennetty eläke kuitenkin 102,40 mk kuukaudessa.

Jos eläkkeensaaja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa, lakkauttaa maatalousyrittäjien eläkelaitos luopumiseläkkeen. Niin ikään on eläke lakkautettava, jos myyntirajoitus- tai metsityssitoumusta ei noudateta. Erityisestä syystä voidaan maksamista kuitenkin jatkaa. Maataloustoimiston ja lautakunnan tehtävänä on valvoa, että sitoumukset täytetään.

Henkilölle, jolle maksetaan luopumiseläkettä, ei suoriteta pellon käytön rajoittamisesta annetun lain (217/69) 7 a §:ssä tarkoitettua metsityspalkkiota. Häneen ei myöskään sovelleta metsänparannuslain (413/67) 6 a §:n

säännöksiä, jonka mukaan peltonsa metsittäneelle henkilölle maksetaan valtion varoista täysi korvaus metsityksen aiheuttamista työ- kustannuksista.

2.1.2. Ulkomaiden lainsäädäntö.

Luopumisjärjestelmiä on käytetty maatalouden rakenteen parantamiseen erityisesti Keski-Euroopassa. Tällaisia järjestelmiä on muun muassa Ranskassa, Alankomaissa, Belgiassa, Englannissa, Irlannissa ja Saksan Liittotasavallassa, ja niitä suunnitellaan ainakin Espanjaan ja Puolaan. Euroopan talousyhteisö on antanut jäsenmailleen suosituksen maatalouden luopumisjärjestelmien säätämisestä. Pohjoismaissa ei luopumisjärjestelmiä ole lähinnä siksi, että tilakoko ja maatalouden rakenne on niissä nykyaikaiselle maataloudelle edullisempi kuin Suomessa.

Ulkomaiden luopumisjärjestelmät ovat yleensä määräaikaisia. Soveltamisajat vaihtelevat 5—10 vuoteen. Määräajan päätyttyä on lakien voimassaoloa jatkettu. Luopumiseläkejärjestelmät ovat lähteneet liikkeelle maan elinkeinorakenteen saavutettua määrätyn kehitysasteen. Niillä näyttää olevan edelleen käyttöä — ainakin kunnes maatalouden rakenteessa on päästy tasapainotilaan.

Muiden maiden järjestelmissä on yleensä pyritty puhtaasti maatalouspoliittisiin tavoitteisiin, joskin vanhenevan viljelijän sosiaalinen asema on ollut vaihtelevalla painolla esillä. Useiden maiden järjestelmät mahdollistavat maan siirtymisen yleisiin tarkoituksiin, esimerkiksi virkistysalueiksi. Monesti niihin liittyy myös aluepoliittisia tavoitteita. Tuotannon rajoittamiseen ei luopumisjärjestelmiä ole muualla käytetty. Järjestelmiä pidetään kustannuksia vaativina, mutta yleisesti katsotaan, että saavutetut rakennepoliittiset tulokset vastaavat käytettyjä veroja.

2.1.3. Käytäntö.

Luopumiseläkehakemuksia tehtiin maatalousviranomaisille 630 vuonna 1974, 1 255 vuonna 1975 ja 334 toukokuun loppuun mennessä vuonna 1976. Niistä on maatalousyrittäjien eläkelaitos antanut toukokuun 1976 loppuun mennessä päätöksen 1 699 tapauksessa. Näistä oli etukäteispäätöksiä 561 ja lopullisia 1 138. Käsitellyssä oli toukokuun lopussa 520 hakemusta. Eläkehakemuksista on jouduttu 497 hake-

musta hylkäämään. Hylkäysten määrä on 19 % käsitellyistä tapauksista. Näistä yli puolet on hylännyt maatilahallitus maataloudellisin perustein. Eläkehakemuksia on tehty huomattavasti vähemmän kuin järjestelmää valmisteltaessa oli ennakoitu.

Eläkkeitä maksettiin toukokuun 1976 lopussa 2 122 luopumiseläkkeen saajalle. Niistä oli täysiä eläkkeitä 1 291 ja vähennettyjä 831. Eläkkeensaajista oli miehiä 1 011 ja naisia 1 111. Täyden luopumiseläkkeen keskiarvo oli 478,05 mk/kk ja vähennetyt eläkkeet 143,11 mk/kk.

Eläkkeensaajien keski-ikä eläkkeen alkaessa oli 58,8 vuotta. Miesten keski-ikä oli 60,6 ja naisten 57,1 vuotta.

Luopumisen kohteena on myönnettyissä eläketapauksissa kesäkuuhun 1976 mennessä ollut 1 386 maatilaa. Niistä on myyty maatilahallitukselle 416 (30 %), toiselle viljelijälle 804 (58 %) ja kokonaan metsitetty 166 (12 %). Luopumisen kohteena olleiden mautilojen pelton ja metsän keskimääräiset pinta-alat ovat olleet maatilahallitukselle tapahtuneissa luvutuksissa 9,45 ja 16,59 ha sekä myynneissä toiselle viljelijälle 7,41 ja 8,45 ha. Kokonaan metsitettyjen tilojen keskimääräinen peltopinta-ala oli 5,26 ha. Osametsitykset huomioon ottaen keskimääräinen metsitettävä peltopinta-ala oli 3,08 ha. Kehitysalueen ensimmäisellä vyöhykkeellä oli luovutettujen tilojen keskimääräinen peltopinta-ala 8,14 ha ja metsäpinta-ala 37,17 ha. Toisella vyöhykkeellä vastaavat alat olivat 8,10 ha ja 24,07 ha sekä muualla Suomessa 10,15 ha ja 25,94 ha.

Luopumiseläkejärjestelmän kautta on myyty lisämaata ilman maatilahallituksen välitystä 909 mautilalle. Vastaanottavien tilojen keskimääräiset pelto- ja metsäpinta-alat olivat 15,2 ja 35,4 ha. Luovutusten avulla muodostui keskimäärin 22,7 pelto- ja 40,7 metsähehtaarin tiloja. Lisämaan ostajien keski-ikä oli 41,6 vuotta.

Luopumiseläkkeitä on myönnetty eniten Pohjois-Karjalan, Hämeen ja Vaasan lääneihin. Vähiten eläkkeitä on mennyt Ahvenanmaan ja Lapin lääneihin. Suhteessa läänin tilalukuun on eläkkeitä myönnetty eniten Pohjois-Karjalan, Hämeen ja Kymen lääneihin ja vähiten Turun ja Porin sekä Keski-Suomen lääneihin.

Talouskeskus on pidätetty 82 %:lla luopumisen kohteena olevista tiloista. Eläkkeensaajista 63 % on jäänyt tilalle asumaan, 33 % on muuttanut samaan läänin ja 4 % tilan sijainti-

läänin ulkopuolelle. Muuttaneihin sisältyvät myös ne, jotka olivat siirtyneet pois peltonva-
raustiloiltaan jo ennen LUEL-luopumista.

Luopumisjärjestelmän kautta on toukokuun loppuun 1976 mennessä kulkenut peltoa noin 11 027 ha ja metsämaata 13 695 ha. Pellosta 1 138 ha (10 %) on jäänyt pois tuotannosta metsityksen vuoksi. Luopumiseläkkeinä on samaan ajankohtaan mennessä maksettu 10,5 milj. mk ja vakuutusmaksuina on eläkelaitos saanut 2,73 milj. mk.

2.2. Valmisteluelimet ja lausunnonantajat.

Esitys rakentuu luopumiseläkejärjestelmätoimikunnan II mietinnön (komiteamietintö 1976: 51) pohjalle. Toimikunta oli ennen lopullisia kannanottojaan pyytänyt mietintöluonnoksestaan maatilahallituksen, Maataloustuottajain Keskusliiton ja Suomen Ammatti-
liittojen Keskusjärjestön lausunnot.

3. Tärkeimmät muutokset.

3.1. Lain jatkaminen.

Luopumiseläkelaki säädettiin koskemaan vuosina 1974—1976 tapahtuneita luopumisia. Syyinä tähän oli, että maatalouden kehitystä ei voitu ennakoida pitemmälle ajalle. Ei myöskään kyetty ennustamaan järjestelmän vaikutuksia maataloustuotantoon eikä mautilojen ja yhdyskunnan rakenteeseen.

LUEL:n tavoitteena on tarkoituksenmukaisen mautilojen muodostaminen lähinnä tilakoa suurentamalla ja laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistaminen metsittämällä. Koska luovutuksensaaja on normaalisti luopujaa nuorempi, edistetään samalla maatalousyrittäjäkunnan nuorentumista. Eläkejärjestelmä on rakennettu niin, että se estää mautilojen pirstoutumista.

Edellä olevasta selvityksestä lain vaikutuksesta käytäntöön ja luopumisjärjestelmätoimikunnan suorittamista tutkimuksista ilmenee, että laki on edistänyt yllä mainittuja tavoitteita. Eläkkeensaajilta on erikseen kysytty, nopeutiko eläkemahdollisuus luopumista. Eläkkeensaajista 70 % ilmoitti, että mahdollisuus saada eläkettä joudutti luopumista.

Lyhyen soveltamisajan vuoksi on luopumiseläkejärjestelmän käyttö ollut toistaiseksi vä-

häistä. Lain lähtökohdat muodostavat tarpeet ovat siten edelleen olemassa. Ulkomailtakin saadut kokemukset osoittavat, että maatalouden rakennetta parantavat toimenpiteet vaikuttavat hitaasti. Lain soveltamisen jatkamista voidaan perustella samoilla syillä, jotka esitettiin sen säätämisen tueksi.

Maatalouden ylituotantotilanteessa ei ole lain voimassaolon aikana tapahtunut helpottumista. Tästä syystä olisi soveltamista jatkettaessa kiinnitettävä erityistä huomiota peltojen metsityksen antamiin mahdollisuuksiin.

Lakien jatkamista harkittaessa on otettava huomioon myös pellonvarausjärjestelmä. Vuoden 1975 päättyessä oli pellonvaraus sopimus voimassa 24 436 sellaisella tilalla, jonka peltoja ei ole ryhdytty metsittämään. Sopimuksen tehneet viljelijät ovat vanhempia kuin viljelijät yleensä. Korkean iän, sairaalloisuuden ja ammatin keskeytymisen vuoksi vain harva heistä voi itse ottaa peltonsa uudelleen viljelykseen. Pääosa pellonvarauksista sijaitsee kehitysalueella. Ensimmäiset sopimukset päättyivät vuonna 1978 ja valtaosa seuraavina vuosina. Sopimusten päättyessä ja pellonvarauskorvausten lakatessa joudutaan joka tapauksessa kiinnittämään huomiota entisen viljelijän toimeentuloturvaan.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että LUEL:n soveltamista olisi jatkettava vielä vuoden 1976 jälkeenkin. Järjestelmän jatkamisesta on sovittu myös vuoden 1976 hallitus-sopimuksessa.

Edellisen vuosikymmenen lopulta lähtien on maatalouspolitiikan suuntaamiseen vaikuttavissa tekijöissä tapahtunut äkillisiäkin muutoksia. Näiden kokemusten valossa vaikuttaa siltä, että luopumiseläkkeestä ei ole ainakaan nyt syytä tehdä pysyväisluonteista järjestelmää. Määräaikaistamalla lain soveltaminen edelleenkin voidaan varmistaa, että siihen tehdään tarpeelliset tarkistukset. Määräaikaaisuutta puoltavat myös ulkomaiden esimerkit.

Lain tarkoituksenmukainen soveltaminen edellyttää toisaalta, että täytäntöönpanojärjestelmä voidaan suunnitella pitempää kuin kolmen vuoden aikaväliä varten. Pitempi soveltamisaika antaa myös viljelijälle paremmat mahdollisuudet ajoittaa luopuminen hänelle tarkoituksenmukaiseen hetkeen ja samalla estää jyrkät vaihtelut eläkehakemusten määrissä. Tehostamalla LUEL:ssa jo ennestään olevaa valtioneuvoston ohjailuoikeutta voidaan varautua

tilanteeseen, jossa jo ennen soveltamisajan päättymistä tapahtuisi lain perusteisiin jyrkästi vaikuttavia muutoksia. Tästä sisältyykin hallituksen esitykseen ehdotus.

Näistä syistä hallitus esittää, että LUEL:ia sovellettaisiin 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1980 välisenä aikana tapahtuviin luopumisiin. Päättymisajankohta osuu suunnilleen yhteen sen hetken kanssa, jona valtaosa pellonvaraus sopimuksista ehtii päättyä.

3.2. Jatkamiskelpoinen tila

LUEL:n toisena päätavoitteena on edistää tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumista. Laissa ei ole kuitenkaan tarkemmin määriteltä, millaisin edellytyksin muodostuvaa tilaa olisi pidettävä lain tarkoittamin tavoin tarkoituksenmukaisena. Ratkaisujen perustana ovat olleet maatilahallituksen ohjeet, joiden lähtökohdalla on ollut lähinnä lainoitusasioissa noudatettu vakiintunut käytäntö. Muodostuvan tilan määrittely vaikuttaa kuitenkin keskeisellä tavalla lain toimeenpanoon. Hallitus esittää tämän vuoksi LUEL:iin lisättäväksi säännöstä, josta nimenomaisesti ilmenee, mitkä vaatimukset muodostuvan tilan on täytettävä. Muodostuvasta tilasta käytettäisiin nimitystä jatkamiskelpoinen maatila.

Jatkamiskelpoisena pidettäisiin maatilaa, jonka käyttäminen maataloustuotannossa on tarkoituksenmukaista ja josta viljelijän perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Kehitysalueella sijaitsevaa tilaa pidettäisiin kuitenkin jatkamiskelpoisena, jos viljelijä perheineen voi saada siltä pääasiallisen toimeentulonsa. Jatkamiskelpoisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon muodostuvan tilan pelto- ja metsäala, tilusten sijainti ja muut luontaiset tuotantosedellytykset. Harkintaan vaikuttaisivat myös asuin- ja talousrakennusten kunto sekä muut näihin verrattavat seikat. Erikseen olisi määritelmän mukaan otettava huomioon sellainen ammattimainen kalastustoiminta ja porotalous, josta luovutaan luovutuksensaajan hyväksi samalla kertaa kuin tilasta.

Jatkamiskelpoisen maatilan määritelmä olisi asiallisesti sama kuin maatalousyrittäjien eläkelain 6 b §:n 1 momentissa ja maatalousyrittäjien eläkeasetuksen 6 b §:ssä tarkoitettu sukupolvenvaihdoseläkkeeseen oikeuttavan jatkamis-

kelpoisen viljelmän määrittely. Sukupolvenvaihdoseläkettä koskevaa säännöstöä on tarkoitus esittää muutettavaksi siten, että jatkamiskelpoisuus määriteltäisiin samalla tavoin kuin luopumiseläkelaisakin. Näin tulisivat luopumis- ja sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmien tavoitteet tältä osin yhdensuuntaisiksi ja lakien soveltajien tehtävät helpottuisivat. Tätä tarkoittava muutosesitys sisältyy hallituksen erikseen Eduskunnalle antamaan esitykseen maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta sukupolvenvaihdoseläkettä koskevilta osilta.

Maatilahallituksen nykyisen käytännön mukaan maatilan, joka sijaitsee muualla kuin kehitysalueella, tulee ollakseen jatkamiskelpoinen käsittää peltoa vähintään 10 hehtaaria sekä metsämaata niin paljon, että puun vuosituotto vastaa ainakin 60 kiintokuutiometriä. Kehitysalueen toisella vyöhykkeellä edellytetään kuuden hehtaarin ja ensimmäisellä vyöhykkeellä viiden hehtaarin vähimmäispeltoalaa. Pelto ja metsä voivat tiettyjen sääntöjen mukaan korvata toisiaan, ja erityistapauksissa saatetaan muutoinkin poiketa hehtaarirajoista. Luopumiseläkelakiin ehdotettu uusi säännös ei aiheuttaisi muutosta tähän soveltamiskäytäntöön.

3.3. Luovutuksensaajat.

Luopumiseläkelain mukaan voidaan tila luovuttaa maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle (ensisijainen luovutuksensaaja). Jos luopuja on lain sallimin tavoin pidättänyt itselleen tilan metsämaan tai sen osan, voi hän eläkettä menettämättä myöhemmin luovuttaa sen maatilahallitukselle, kunnalle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle (toissijainen luovutuksensaaja).

Eräänä järjestelmän kehittämisen mahdollisuutena olisi ensisijaisten luovutuksensaajien lisääminen niin, että myös julkinen yhteisö, esimerkiksi metsähallitus tai kunta, voisi olla tilan ostajana. Tämä edellyttäisi kuitenkin LUEL 1 §:n 2 momentissa määriteltyjen lain tarkoituksien avartamista. Valtion varoja saatettaisiin tällöin joutua käyttämään eläkkeen muodossa tarkoitukseen, joka ei ole perusteltavissa maatalouden rakenteen parantamisella. Hallitus katsoo, ettei ole aiheellista laajentaa lain alkuperäisiä tavoitteita ja lisätä ensisijaisten luovutuksensaajien määrää.

Luopumiseläkelain 1 päivänä toukokuuta 1976 voimaan tulleen muutoksen jälkeen luopuja saa pidättää itselleen vain sellaista metsämaata, jota ei ole mahdollista käyttää tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi. Tämän vuoksi voidaankin eläkkeensaajan myyntirajoitussitoumusta muuttaa niin, että sitoumus ei estäisi tällaisen metsämaan myyntiä myöhemmin metsähallitukselle. Ennen metsähallitukselle myyntiä olisi aluetta kuitenkin tarjottava ilmeisessä metsälisäalueen tarpeessa olevien lähitilojen viljelijöiden ja maatilahallituksen ostettavaksi. Menettely, josta tarkemmin säädettäisiin luopumiseläkeasetuksessa, olisi tällöin samanlainen kuin metsäalueen pidätysmenettely silloin, kun tila luovutetaan luopumiseläkkeen saamiseksi maatilahallitukselle tai toiselle viljelijälle.

Eräs tapa laajentaa luovutuksensaajien piiriä lain tarkoituksien puitteissa pysytellen olisi se, että sallittaisiin metsitettävän pellon myynti suoraan metsähallitukselle. Tähän tulokseen päästään kuitenkin myös siten, että maatilahallitus luovuttaa lisämaiksi sopimattomat peltomaat metsähallitukselle. Siihen antaa mahdollisuuden 14 päivänä marraskuuta 1975 annettuun hallituksen esitykseen maatilalaiksi (hall. es. n:o 129/1975 II vp.) sisältyvä lain 13 §, jonka mukaan metsäalueiden vaihto maatila- ja metsähallituksen välillä on mahdollinen. Säilyttämällä maatilahallitus valtion puolesta ainoana ensisijaisena luovutuksensaajana saadaan myös aikaan kiinteyttä lain soveltamisessa ja tulkinnoissa.

Harkittaessa kunnan asemaa luovutuksensaajana on otettava huomioon hallituksen 31 päivänä joulukuuta 1975 antama esitys etuostolaiksi (hall. es. n:o 180/1975 II vp.). Sen tarkoituksena on korvata 29 päivänä elokuuta 1975 annettu ja 1 päivänä huhtikuuta 1976 voimaantullut laki kunnan etuosto-oikeudesta kiinteistökaupassa (692/75). Hallituksen esityksen mukaan etuosto-oikeus tulisi koskemaan myös lisämaan myyntiä maataloustarkoituksiin. Jos laki säädetään tältä osin hallituksen esittämässä muodossa, tullaan erikseen harkitsemaan, pitäisikö LUEL:iin ottaa säännös, jonka mukaan kunta voisi olla ensisijaisesti luovutuksensaajana silloin, kun kunta olisi etuostolain mukaan saattanut käyttää lunastusoikeuttaan. Tällainen säännös helpottaisi lain täytäntöönpanoa, kun etuostolain mukaiseen menettelyyn ei tarvitsisi lainkaan turvautua.

3.4 Tontin ja arvokkaan alueen pidätys.

Maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta 21 päivänä toukokuuta 1976 annetulla lailla (414/76) on sukupolvenvaihdoseläkkeen hakijalle annettu mahdollisuus pidättää itselleen ja rintaperillisille asuntotontti sekä itselleen tai toiselle alue, jolla on huomattavasti suurempi arvo käytettynä muuhun kuin maatilataloudellisiin tarkoituksiin.

Myös LUEL:n mukaisissa luopumisissa esiintyy tilanteita, joissa tällaisen pidätysmahdollisuuden salliminen voisi edistää lisämaan tarkoituksenmukaista luovuttamista. Koska luopujalla on jo nykyisten säännösten mukaan mahdollisuus pidättää itselleen tilan talouskeskus ja siihen liittyvää peltoa, voitaisiin pidätysoikeus tehdä luopumiseläkkeen osalta jossain määrin rajoitetummaksi. Pidättämisen edellytyksenä tulisi aina olla, ettei toimenpide haittaa tilan maataloudellisesti tarkoituksenmukaista luovuttamista.

Tämän vuoksi esitetään LUEL:iin lisättäväksi säännös, jonka mukaan omistajalla olisi oikeus pidättää itselleen tai toiselle tontti vakinaisen tai kesäasunnon rakentamista varten. Jos omistaja pidättäisi tilan talouskeskuksen, hänellä ei kuitenkaan olisi oikeutta pidättää asuntotonttia itselleen tai puolisolleen. Asuntotontin pidättämisen lisäksi olisi mahdollista pidättää itselle tai toiselle alue, jolla on huomattavasti suurempi arvo käytettynä muuhun kuin maatilataloudellisiin tarkoituksiin. Samoin kuin sukupolvenvaihdoseläkettä koskevissa säännöksissä tarkoitettaisiin arvokkaalla alueella esimerkiksi soranottoaikkaa, turvesuota, rakennuskaavassa muuksi kuin maatalousmaaksi osoitettua aluetta tai rantakaavoitettua aluetta. — Jos omistaja pidättäisi talouskeskuksen, asuntotontin tai arvokkaan alueen, ei sitä otettaisi huomioon eläkettä laskettaessa eläkkeen perusteena olevana pinta-alana.

3.5. Vähennetty luopumiseläke.

Vähennetty luopumiseläke lasketaan siten, että eläkkeensaajan täydestä luopumiseläkkeestä vähennetään maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vapaakirjaeläke ja kansaneläkettä vastaava osa. Kuten edellä todetusta vähennetyin luopumiseläkkeen keskimäärästä ilmenee, joh-

taa eläkkeen laskusääntö käytännössä melko pienen eläkkeeseen. Näyttäekin siltä, että näin pieni luopumiseläke ei riittävästi kannusta luopumiseen. Kysymys on kuitenkin vanhoista tai työkyvyttömistä viljelijöistä, joiden luopuminen maatalousyrittäjätoiminnasta olisi usein sekä heidän itsensä että maatalouden rakenteen parantamisen kannalta mielekkäämpi ratkaisu kuin viljelyn jatkaminen.

Työeläkejärjestelmässä heinäkuun 1975 alusta toteutettu sekä vuosien 1977, 1979 ja 1982 alusta toteutettava ns. vähimmäiseläkkeen taso korotus vaikuttaa myös sukupolvenvaihdoseläkkeeseen korottavasti. Vähennettyä luopumiseläkettä se sitä vastoin alentaa. Tästä syystä tulee vähennetyin eläkkeen keskimäärä vielä laskemaan. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, että luopumisjärjestelmien eläkkeet joutuvat toisiinsa nähden epätasapainoon. Nykyisen järjestelmän haittana voidaan vielä mainita tilanteet, joissa luopumiseläkkeensaaja ei todellisuudessa saakaan täyttä kansaneläkkeen tukiosaa tai ei tukiosaa lainkaan. Tästä huolimatta luopumiseläkettä on vähennetty täyden tukiosan määrällä.

Eläkkeen määrää koskevan epäkohdan lisäksi ovat säännöt vähennetyin luopumiseläkkeen laskemisesta tarpeettoman monimutkaisia. Ne vaikeuttavat eläkkeen laskentaa ja ennen muuta eläkkeelle jäämistä harkitsevien neuvontaa niin, että useimmiten on mahdotonta ilman tarkkoja selvityksiä ilmoittaa vähennetyin eläkkeen määrää riittävän tarkasti.

Vähennetyin eläkkeen laskemista koskeva sääntö onkin kirjoitettu uudelleen niin, että täydestä eläkkeestä tehtävä vähennys olisi keskimäärin vähän suurempi kuin luopujan maatalousyrittäjäeläke ja kansaneläkkeen perusosa yhteensä. Tähän päästään, jos vähennetty luopumiseläke on 40 prosenttia eläkkeensaajan täydestä luopumiseläkkeestä. Uusi sääntö yksinkertaistaisi järjestelmää myös lakiteknisesti.

3.6. Valtioneuvoston ohjailu.

Valtioneuvoston on luopumiseläkelain mukaan annettava kutakin kalenterivuotta varten tarkemmat ohjeet siitä, kummalle LUEL 1 §:n 2 momentin tavoitteista olisi asetettava pääpaino ja miten ne muutoin on otettava lakia sovellettaessa huomioon. Valtioneuvostolla on oikeus asettaa muitakin kuin luopumiseläkelais-

sa säädettyjä luovutuksensaajaa ja luovutettavan tilan vastaista käyttöä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Säännös velvoittaa valtioneuvoston antamaan päätöksen tavoitteiden painotuksesta vuosittain, vaikka esimerkiksi päätökseen vaikuttavassa maataloustuotteiden ylijäämien markkinointitilanteesta ei olisi tapahtunut edelliseen vuoteen verrattuna muutoksia. Toisaalta valtioneuvosto on tähän saakka joutunut antamaan päätöksensä ilman, että sillä on ollut käytettävissään yksityiskohtaista selvitystä lain tavoitteiden toteuttamisesta.

Tämän vuoksi esitetään, että maatilahallituksen olisi kultakin kalenterivuodelta annettava valtioneuvostolle kertomuksensa lain täytäntöönpanosta. Kertomuksessa, joka pitäisi antaa ennen seuraavan vuoden toukokuuta, olisi erityisesti selvitettävä, miten LUEL 1 §:n 2 momentissa mainitut tavoitteet ovat toteutuneet. Kertomuksen liitteenä tulisi olla eläkelaitoksen selvitys toiminnastaan.

Jos muuttunut tuotantotilanne sitä edellyttäisi, valtioneuvoston tulisi kertomuksen saatuaan ja tarvittaessa muutoinkin antaa maatilahallitukselle tarkempia ohjeita lain tavoitteiden toteuttamisesta ja siitä, mitä muuta olisi lain täytäntöönpanossa noudatettava. Ohjeiden antaminen tulisi siten ainakin vuosittain valtioneuvoston harkittavaksi, mutta nimenomaista päätöstä ei annettaisi, jos lain soveltamiseen vaikuttavat tekijät ovat pysyneet ennallaan.

3.7. Metsityspalkkio ja korvaus työkustannuksista.

Luopumiseläkettä saavalle henkilölle ei luopumiseläkelain 25 §:n 2 momentin mukaan suoriteta pellonvarauslain 7 a §:ssä tarkoitettua metsityspalkkiota. Häneen ei myöskään sovelleta metsänparannuslain 6 a §:n säännöksiä. Viimeksi mainittu säännös merkitsee, että peltonsa metsittänyt henkilö ei voi saada korvausta metsityksestä johtuvista työkustannuksista. Suunnittelu- ja työnjohtokustannuksista sekä taimista ja muista materiaalikustannuksista aiheutuvat menot korvataan luopumiseläkkeensaajalle kuten muillekin peltonsa metsittäville.

Luopumisjärjestelmän avulla olisi pyrittävä huonon pellon mahdollisimman tehokkaaseen metsitykseen. Tämän vuoksi esitetään LUEL 25 §:n 2 momentti kumottavaksi.

4. Organisatoriset vaikutukset.

Hallituksen esitys ei aiheuttaisi muutoksia lain täytäntöönpanosta huolehtivaan organisaatioon. Maatilahallituksen ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksen välinen toimivallan jako, joka käytännössä on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, säilyisi siten ennallaan.

5. Taloudelliset vaikutukset.

LUEL:n jatkaminen aiheuttaisi lisäkustannuksia valtiolle ensimmäisenä vuonna 1,0 milj. mk, vuonna 1978 5,5 milj. mk, vuonna 1979 9,1 milj. mk ja vuonna 1980 12,0 milj. mk. Näihin kustannuksiin vaikuttaisivat vähentävästi vakuutusmaksuista saadut tulot noin 0,5—1,5 milj. mk vuodessa. Vähennetyt LUEL-eläkkeen korottaminen lisäisi valtion kustannuksia 0,4 milj. mk vuonna 1978, 0,8 milj. mk vuonna 1979 ja 1,1 milj. mk vuonna 1980.

Jollei järjestelmää lainkaan jatkettaisi, olisivat kustannukset 15,6 milj. mk vuonna 1977 ja 12,9 milj. mk vuonna 1980.

Jos LUEL:n 25 §:n 2 momentin säännös, joka estää luopujan metsityskustannusten korvaamisen kokonaan valtion varoista samoin kuin pellonvarauslaissa tarkoitettun metsityspalkkion maksamisen, kumotaan, aiheutuu siitä valtiolle kustannuksia 1,0 milj. mk vuodessa.

Pellon metsittäminen vähentää maataloustuotannossa olevaa peltoalaa noin 900 hehtaarilla vuodessa. Ylituotannon markkinoinnista valtiolle tällä hetkellä aiheutuva kustannus lienee noin 2 400 mk ylituotantohehtaarilta. Ottaen huomioon metsitettävän pellon tuottokyky LUEL-järjestelmä vähentää välillisesti valtion menoja noin 1,5 milj. markalla vuodessa. Luovutuksen kohteena oleva ja vastaanottava tila ovat niin pieniä, että niiden viljelijät saavat yleensä valtion varoista maksettavaa pinta-alalisää. Muodostuva tila ei sitä enää saa tai lisän määrä peltohehtaaria kohden on ainakin vähäisempi. Tästä voidaan arvioida valtiolle aiheutuvan vuodessa säästöä noin 1,2 milj. mk.

Muista, eläketurvan teknisistä parannuksista ei aiheutuisi valtiolle merkittäviä menoja. Eräät ehdotetuista muutoksista supistaisivat jossain määrin menoja ja säästäisivät hallintokuluja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Säännöskohtaiset muutokset.

1 §. Maatilan jatkamiskelpoisuutta koskeva säännös esitetään lisättäväksi pykälän 3 momentiksi. Määritelmän lisääminen aiheuttaa myös muodollisen muutoksen pykälän 2 momenttiin.

2 §. Naispuoliselle luopujalle, jonka aviopuoliso on oikeutettu luopumiseläkkeeseen, myönnetään eläke pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan hänen iästään riippumatta. Luopumiseläkkeen tarkoituksena on antaa luopujalle toimeentuloturvaa siihen saakka, kun lakisääteiset eläkkeet alkavat eläkeiässä. Eläkettä ei olisi myönnettävä luopujalle, joka ikänsä puolesta vielä selvästi voi saada toimeentulonsa normaalia työelämästä. Kohtaa esitetään tarkistettavaksi niin, että vaimo voisi saada eläkkeen vain jos hän luopuessaan on täyttänyt 45 vuotta. Muutos rajoittaisi hieman luopumiseläkelain piiriä. Alle 45-vuotiaita eläkkeensaajia oli eläkelaitoksen tilaston mukaan toukokuun 1976 lopussa ainoastaan yhdeksän.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa mainittu ajanjakso, jonka aikana tapahtuvat luopumiset oikeuttavat eläkkeeseen, esitetään pitennettäväksi 31 päivään joulukuuta 1980.

4 §. Eläkkeen voi pykälän 1 momentin mukaan saada tilalta, jolla on vähintään yksi hehtaari peltoa, kunhan tilan metsämaan ala on niin suuri, että tilalla kaikkiaan on maatalousmaata kaksi muunnettua hehtaaria. Luopujalla on kuitenkin oikeus pidättää tilan talouskeskus ja siihen liittyvää peltoa kotitarveviljelyä varten. Lisäksi luopuja voi pidättää määrätyn edellytyksin tilan metsämaan. Pidätysoikeutta esitetään vielä laajennettavaksi asuntontonttiin ja arvokkaaseen alueeseen. Pidätysoikeus johtaa usein käytännössä siihen, ettei yhden peltohehtaarin tilalta liikene maata juuri lainkaan maatalouden rakentamiseen käytettäväksi. Sitä paitsi eläkkeen määrä tällaiselta tilalta muodostuu tarkoituksettoman pieneksi.

Tämän vuoksi esitetään, että luopumisen kohteena olevan tilan tulisi käsittää vähintään kaksi hehtaaria maataloustuotantoon käytettyä peltoa. Muutoksella ei luopujien kannalta olisi suurta merkitystä. Tiloja, joiden pellon ala on ollut 1—2 hehtaaria, on eläkelaitoksen tilaston mukaan tullut toukokuun 1976 loppuun mennessä luopumisjärjestelmän piiriin kolme. Heh-

taarirajan tarkistuksella päästäisiin myös yhdenmukaisuuteen esimerkiksi luopumiskorvaus- ja pellonvarauslakien vastaavien rajojen kanssa.

Johdonmukaisesti ehdotetun muutoksen kanssa esitetään LUEL 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittu tilakoon alaraja muutettavaksi kahdeksi peltohehtaariksi.

5 §. Luopumiseläkettä määrättäessä ei pykälän 2 momentin mukaan oteta huomioon maatalousmaata, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 19 päivän lokakuuta 1973 jälkeen. Säännöksen tarkoituksena on estää se, että luopuja suurentaisi keinotekoisesti eläkettä hankkimalla vähän ennen luovutusta tilaansa lisämaata. Rajan muodostava päivämäärä on päivä, jona hallituksen esitys luopumiseläkeiksi annettiin.

On kuitenkin kohtuullista, että rajoittavaa säännöstä ei uloteta kovin kauaksi taaksepäin. Kun lakien soveltamista esitetään jatkettavaksi vielä vuoden 1976 jälkeenkin, on pidettävä riittävänä, että eläkettä määrättäessä jätetään huomioon ottamatta vuonna 1976 ja sen jälkeen hankitut alueet. Samalla yksinkertaistettaisiin hakemusmenettelyä, kun ei ole tarpeen ryhtyä selvittämään, mikä oli tilan pinta-ala useita vuosia sitten.

6 §. Pykälän 2 momentin 1 kohtaa esitetään muutettavaksi siten, että säännöksessä tarkoitettu myyntirajoitussitoumus ei estäisi luovuttamasta pidätettyä metsämaata myös metsähallitukselle, jos metsämaa ei myyntihetkellä ole käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi. Myynti on siten mahdollinen, jos toinen viljelijä tai maatilahallitus ei osta metsämaata.

Samaan lainkohtaan sisältyvää kunnan määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi niin, että kunnalla tarkoitettaisiin myyntirajoitussitoumuksessa peruskuntaa, jossa metsämaa sijaitsee. Myynti muulle kunnalle tai esimerkiksi kuntainliitolle ei olisi mahdollinen.

6 a §. Talouskeskuksen pidättämistä koskevat säännökset, jotka sisältyvät LUEL 6 §:n 4 momenttiin, esitetään siirrettäväksi sellaisinaan 6 a §:n 1 momentiksi.

Pykälän 2 momentti sisältäisi tontin ja arvokkaan alueen pidättämistä koskevat säännökset.

Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa tilan luovutus kokonaisuutena ottaen täyttää LUEL 6 §:ssä säädetyt edellytykset. Eläkehakemus on jouduttu kuitenkin hylkäämään sen

vuoksi, että vähäinen osa tilasta on myyty esimerkiksi kunnalle tai toiselle viljelijälle, joka ei täytä lisämaan saamisen ehtoja, tai sitä ei ole saatu myydyksi lainkaan. Eräissä tapauksissa olisi tarkoituksenmukaista, että luopuja saisi pitää esimerkiksi pidättämänsä metsämaan keskelle jäävän luonnonniityn tai -laitumen. Lain säännösten jäykkyydestä aiheutuvan kohtuuttomuuden välttämiseksi esitetään pykälän 3 momentiksi otettavaksi säännös, jonka mukaan maatilaa luovuttamista koskevista säännöksistä voitaisiin maatilahallituksen suostumuksella poiketa. Tämä olisi mahdollista, jos kysymyksessä oleva alue olisi tilan luovuttamisen kannalta epäolennainen.

Aluetta, jonka osalta lain luovutusvaatimuksesta poiketaan, ei otettaisi huomioon eläkettä laskettaessa.

9 §. Jos luovutettavan maatilaa omistaa kuolinpesä, voi luopujana oleva leski saada luopumiseläkkeen vain sen osuuden perusteella, joka hänellä pesän osakkaana on tilaan. Milloin osakkaana on alaikäisiä lapsia, on leski useimmiten käytännössä viljellyt myös näiden lasten osuutta tilasta. Tästä syystä esitetään pykälän 3 momenttia tarkistettavaksi siten, että lesken luopumiseläkettä laskettaessa otettaisiin huomioon myös niiden lesken lasten osuudet, jotka luopumishetkellä olivat alle 18-vuotiaita.

10 §. Vähennetyn luopumiseläkkeen laskusääntöä esitetään muutettavaksi niin, että vähennetty eläke olisi 40 % eläkkeensaajan täydestä luopumiseläkkeestä. Jotta uusi laskusääntö ei aiheuttaisi alimmissa tilakokoluokissa eläkkeen pienenemistä entisestä, olisi laissa säilytettävä entinen vähennetyn luopumiseläkkeen vähimmäismäärä, joka lain voimaantulovuoden indeksissä on 74 mk/kk.

Pykälään tuleva muutos aiheuttaisi LUEL 16 §:n 2 momentin kumoamisen tarpeettomana. Samasta syystä voidaan 17 §:n 3 momentissa oleva viittaus 10 §:ään kumota.

12 §. Luopumiseläkkeen saaminen edellyttää, että eläkkeensaaja pidättyy harjoittamasta maataloutta. Tämän velvoitteen samoin kuin myyntirajoitus- tai metsityssitoumuksen rikkominen aiheuttaa eläkkeen lakkauttamisen. Joissakin tapauksissa saattaa tieto tästä tulla eläkelaitokselle varsin myöhään. Lähinnä asian selventämiseksi olisi pykälän 4 momenttiin lisättävä säännös, jonka mukaan eläke voitaisiin lakkauttaa taannehtivasti siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti

tapahtui. Näissäkin tapauksissa saatettaisiin aiheuttomasti maksettu eläke jättää LUEL 24 §:n 1 momentin ja työntekijäin eläkelain (395/61) 21 a §:n 3 momentin nojalla perimättä takaisin, jos maksaminen ei ole johtunut eläkkeensaajan vilpillisestä menettelystä.

16 §. Maatalouslautakunnan ja maataloustoimiston on pykälän 3 momentin mukaan valvottava, että luopuja täyttää myyntirajoitus- ja metsityssitoumuksensa. Tätä säännöstä olisi tarkennettava niin, että maatalousviranomaisten valvonta koskisi myös eläkkeensaajan veloitusta pidättyä maatalouden harjoittamisesta. Samalla säännös olisi kirjoitettava siten, että siitä ilmenee myös eläkelaitoksella olevan velvollisuus valvoa eläkkeensaajaa. Pykälän 2 momentin kumoamisen johdosta säännös siirtyy samalla 3 momentista 2 momentiksi.

20 §. Pykälään esitetään otettavaksi säännökset maatilahallituksen velvollisuudesta kertomuksen antamiseen. Samalla valtioneuvoston ohjailumahdollisuutta koskevaa säännöstä esitetään tarkennettavaksi.

25 §. Pykälän 2 momentti esitetään kumottavaksi. Näin ollen luopumiseläkkeen saaja, joka metsittää peltonsa, voi saada vastaisuudessa metsityspalkkion ja korvauksen metsityksestä aiheutuneista työkustannuksista.

15, 16 ja 23 §. LUEL:iin lisättävä 6 a § sekä LUEL 1 §:ään liitettävä 3 momentti aiheuttavat muodolliset muutokset 15 §:n 3 momenttiin, 16 §:n 1 momenttiin ja 23 §:n 2 momenttiin.

18 ja 19 §. Kun maatilalaki on tarkoitus saada voimaan vuoden 1977 alusta, pykäliin on tehty tästä aiheutuvat muodolliset muutokset.

2. Voimaantulo.

LUEL 1 §:n 2 ja 3 momenttiin, 2 §:n 1 momenttiin, 4 §:n 1 momenttiin, 5 §:n 2 momenttiin, 6 §:n 2 momentin 1 kohtaan ja 6 a §:ään ehdotetut muutokset merkitsevät eläkkeen saamisen ehtojen muutosta. Lain 9 §:n 3 momentin ja 10 §:n muutoksilla korotetaan eläkkeen määrää. Näitä muutoksia ehdotetaan sovellettavaksi uusiin eläketapahtumiin. Sanottuja säännöksiä sovellettaisiin, jos luopuminen tapahtuu 31 päivän joulukuuta 1976 jälkeen. Jos eläke perustuisi etukäteispäätökseen, tulisivat uudet säännökset sovellettaviksi, milloin

etukäteispäätös annetaan mainitun päivän jälkeen.

Mahdollisuus saada täysi korvaus metsityskustannuksista sekä metsityspalkkio tulisi annettavaksi niille, jotka luopuvat tai saavat etukäteispäätöksen vuoden 1976 jälkeen.

Muita ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin lain voimaantulosta lähtien myös vanhoihin eläketapahtumiin. Maatilahallituksen kertomus annettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 1977.

Edellä esitetyp perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luopumiseläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/74) 6 §:n 4 momentti ja 25 §:n 2 momentti,

näistä 6 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa (356/76),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentin 1 kohta, 9 §:n 3 momentti, 10 §, 12 §:n 4 momentti, 15 §:n 3 momentti, 16 §, 17 §:n 3 momentti, 18, 19 ja 20 § sekä 23 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti ja 6 §:n 2 momentin 1 kohta mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, 10 § osittain muutettuna mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, 15 §:n 3 momentti 13 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (427/75) ja 16 § osittain muutettuna mainitussa 13 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 6 a § ja lain 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 §.

Luopumisen katsotaan tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistää jatkamiskelpoisten maatilojen muodostumista tai sen seurauksena on laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistuminen maataloustuotannosta.

Jatkamiskelpoisena pidetään maatilaa, jonka käyttäminen maataloustuotannossa on tarkoituksenmukaista ja josta viljelijän perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Maatilaa, joka sijaitsee alueellisen kehittämisen edistämistä annetussa laissa (451/75) tarkoitetulla kehitysalueella, pidetään kuitenkin jatkamiskelpoisena, jos viljelijä perheineen voi saada siltä pääasiallisen toimeentulonsa. Jatkamiskelpoisuutta harkittaessa on otettava huomioon muodostuvan tilan pelto- ja metsäpinta-ala, sen tilusten sijainti ja muut luontaiset tuotantoedellytykset, asuin- ja talousrakennusten kunto ja muut näihin verrattavat seikat. Niin ikään otetaan tällöin huomioon sellainen ammattimainen kalastustoiminta ja porotalous, josta luovutaan luovutuksensaajan hyväksi sa-

malla kertaa kuin tilasta. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän jatkamiskelpoisuus.

2 §.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on:

1) että luopuja ainakin viiden vuoden ajan välittömästi ennen luopumista on maatilalla asuen harjoittanut maatilataloutta vähintään kaksi hehtaaria peltoa käsittävällä tilalla;

2) että luopujan tai luopujina olevien aviopuolisoiden muusta kuin maatilataloudesta saamien tulojen ei voida katsoa tuntuvasti ja pysyväisluonteisesti ylittäneen määrää, jota voidaan pitää tavanomaisena maatilatalouden ulkopuolisena tulona luopumisen kohteena olevaa tilaa vastaavilla tiloilla;

3) että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 vuotta tai, jos hän on sellainen naispuolinen luopuja, jonka aviopuolisokin on oikeutettu luopumiseläkkeeseen, 45 vuotta; ja

4) että luopuminen on tapahtunut 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1980 välisenä aikana.

4 §.

Luopuja on oikeutettu eläkkeeseen vain, jos luopumisen kohteena oleva maatila käsittää vähintään kaksi hehtaaria maataloustuotantoon käytettyä peltoa.

5 §.

Maatalousmaana ei oteta huomioon aluetta, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 31 päivän joulukuuta 1975 jälkeen.

6 §.

Niin ikään katsotaan maatilän omistajan luopuneen tässä laissa tarkoitettuun tavoin maatalouden harjoittamisesta, jos hän

1) luovuttaa edellä 1 momentissa mainitulle luovutuksensaajalle maatilansa pellon sekä sellaisen metsämaan, joka on käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi, ja antaa samalla sitoumuksen siitä, että hän ei luovuta pidättämäänsä tilan muuta metsämaata eikä sen joutomaata muutoin kuin maatilahallitukselle, lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, sille kunnalle, jossa pidätetty alue sijaitsee, tai edellyttäen, että metsämaa ei myyntihetkellä ole käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi, metsähallitukselle (*myyntirajoitussitumus*); tai

6 a §.

Maatilän omistajalla on oikeus luopuessaan jättää maatilastaan omistukseensa tai hallintaansa talouskeskuksen käsittävä alue sekä puutarha- ja peltoalue omassa taloudessa tarvittavien perunoiden sekä puutarha- ja kasvitarhatuotteiden viljelemistä varten. Niin ikään hän voi pidättää itselleen ja perheensä jäsenille oikeuden asua luovutetulla maatilalla sijaitsevassa asuinrakennuksessa sekä oikeuden käyttää muitakin tilalla olevia rakennuksia.

Tämän ohella omistajalla on oikeus, jollei toimenpide häiritse tilan maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaista luovuttamista, pidättää tilasta

1) itselleen tai toiselle tontti vakinaisen tai vapaa-ajan asunnon rakentamista varten, kuitenkin siten, että tonttia ei saa pidättää itselle tai aviopuolisolle, jos omistaja käyttää 1 momentissa mainittua pidätysoikeuttaan; ja

2) itselleen tai toiselle alue, jolla on huomattavasti suurempi arvo käytettynä muuhun kuin maatilataloudellisiin tarkoituksiin.

Maatilahallituksen suostumuksella voidaan 6 §:n tilan luovuttamista koskevista säännöksistä poiketa, jos alue, jota poikkeus koskee, on tilan luovuttamisen kannalta epäolennainen.

9 §.

Jos osan maatilasta omistaa henkilö, joka ei saa luopumiseläkettä ja joka ei ole luopumiseläkkeen saajan aviopuoliso, jätetään hänen omistamaansa osuutta vastaava maatalousmaan ala huomioon ottamatta luopumiseläkettä määrättäessä. Jos tilan omistaa leski yhdessä sellaisen lapsensa kanssa, joka luopumisen tapahtuessa ei ole täyttänyt 18 vuotta, otetaan tämän lapsen osuus huomioon lesken luopumiseläkettä laskettaessa.

10 §.

Vähennetyn luopumiseläkkeen määrä on 40 prosenttia eläkkeensaajan täydestä luopumiseläkkeestä, vähintään kuitenkin 74 markkaa kuukaudessa.

12 §.

Milloin luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmissa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa on säädetty tai jos myyntirajoitus- tai metsityssitoumusta ei ole noudatettu lakkautetaan luopumiseläke, ellei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa. Eläke voidaan lakkauttaa siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui.

15 §.

Maatilahallitus voi päättämässään rajoissa siirtää 2 momentissa tarkoitettua ratkaisuvaltansa maatalouspiirien maataloustoimistoille. Milloin maataloustoimisto katsoo, ettei 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä ole olemassa, antaa lausunnon eläkelaitokselle kuitenkin aina maatilahallitus.

16 §.

Eläkehakemuksen ratkaisemisesta sekä muista eläkkeen määräämisestä ja maksatukseen liittyvistä tehtävistä huolehtii eläkelaitos. Eläkelai-

toksella ei ole oikeutta poiketa ratkaisuisaan 15 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta lausunnosta siltä osin kuin se koskee 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on eläkelaitoksen ohella valvoa, että luopuja pidättyy tässä laissa edellytetyllä tavalla maatalouden harjoittamisesta ja että myyntirajoitus- ja metsityssitoumukset täytetään.

17 §.

Milloin luopumiseläke myönnetään ehdollisena, pidetään eläkkeen alkamisajankohiana 11 §:n 1 momentin säännöstä sovellettaessa sen kalenterikuukauden alkua, jonka aikana ehdollinen eläkepäätös annetaan.

18 §.

Maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla tässä laissa tarkoitettuja tiloja ja alueita maatilalain mukaan lisäalueina käytettäväksi.

Niin ikään maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla sellaisia tiloja ja alueita, jotka eivät sovellu maatilalain mukaisiin tarkoituksiin käytettäväksi. Sanotunlaisten tilojen ja alueiden myöhemmässä käytössä on soveltuvin osin noudatettava, mitä luopumiskorvauksesta annetun lain 13, 14 ja 15 §:ssä on säädetty. Määrätessä sakkokorkoa luopumiskorvauksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin nojalla pidetään sakkokoron ylärajana sen luopumiseläkkeen pääoma-arvoa, mikä olisi voitu määrätä aluetta, jonka osalta ehtoja on rikottu, vastaavien maatalousmaan hehtaarien perusteella.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu eläkkeen pääoma-arvo määrätään sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaan.

19 §.

Mikäli maatila tai sen osa luovutetaan lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, voi maatilahallitus määrätä luovutuskirjaan otettavaksi ehdon, että tilan pelto tai sen osa on metsitettävä määräajassa.

Milloin 1 momentissa tarkoitettua kaupan rajoittamiseksi myönnetään luottoa maatilalain

nojalla, on velkakirjaan otettava ehto, että laina on, ellei erityisiä syitä muuhun menettelyyn ole, irtisanottava heti takaisin maksettavaksi, mikäli metsitettäväksi tarkoitettua peltoa ei ole määräajassa metsitetty tai sitä on ryhdytty käyttämään maataloustuotantoon.

20 §.

Maatilahallituksen on kultakin kalenterivuodelta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä annettava valtioneuvostolle kertomuksensa tämän lain täytäntöönpanosta. Kertomuksessa on erityisesti selvitettävä, miten 1 §:n 2 momentissa mainitut lain tavoitteet ovat toteutuneet. Sen liitteenä tulee olla eläkelaitoksen selvitys toiminnastaan lakia täytäntöönpanossa.

Jos maataloustuotteiden ylijäämien markkinoinnissa vallitseva tilanne tai muut asiaan vaikuttavat seikat sitä vaativat, valtioneuvoston tulee kertomuksen saatuaan ja tarvittaessa muutoinkin antaa maatilahallitukselle tarkempia ohjeita siitä, miten 1 §:n 2 momentissa mainittuja tavoitteita on toteutettava ja mitä muuta on lain täytäntöönpanossa noudatettava.

23 §.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja eläkkeen saamisen edellytyksiä ei ole, ei päätökseen saa hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 197 _____.

Tämän lain 1 §:n 2 ja 3 momentin, 2 §:n 1 momentin, 4 §:n 1 momentin, 5 §:n 2 momentin, 6 §:n 2 momentin 1 kohdan, 6 a §:n, 9 §:n 3 momentin, 10 §:n ja 17 §:n 3 momentin säännöksiä sovelletaan, jos luopuminen tapahtuu tai, eläkkeen perustuessa luopumiseläkelain 17 §:ssä tarkoitettuun ehdolliseen päätökseen, sanottu päätös annetaan 31 päivän joulukuuta 1976 jälkeen.

Tämän lain 10 §:ssä säädetty markkamäärä vastaa vuotta 1974 koskevaa elinkustannusindeksilukua.

Tämän lain 20 §:n 1 momentissa mainittu kertomus on annettava ensimmäisen kerran vuodelta 1977.

Luopumiseläkelain 25 §:n 2 momenttia sovelletaan sellaisena kuin se on 4 päivänä tammikuuta 1974 annetussa laissa (16/74), jos luopuminen tapahtuu tai, eläkkeen perustuessa luopumiseläkelain 17 §:ssä tarkoitettuun ehdolliseen päätökseen, sanottu päätös annetaan ennen 1 päivää tammikuuta 1977.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 1976.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Johannes Virolainen*

Laki luopumiseläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/74) 6 §:n 4 momentti ja 25 §:n 2 momentti,

näistä 6 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa (356/76),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentin 1 kohta, 9 §:n 3 momentti, 10 §, 12 §:n 4 momentti, 15 §:n 3 momentti, 16 §, 17 §:n 3 momentti, 18, 19 ja 20 § sekä 23 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti ja 6 §:n 2 momentin 1 kohta mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, 10 § osittain muutettuna mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, 15 §:n 3 momentti 13 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (427/75) ja 16 § osittain muutettuna mainitussa 13 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 6 a § ja lain 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitussa 23 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §.

Luopumisen katsotaan tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistää tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumista tai sen seurauksena on laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistuminen maataloustuotannosta.

Ehdotus

1 §.

Luopumisen katsotaan tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistää *jatkamiskelpoisten* maatilojen muodostumista tai sen seurauksena on laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistuminen maataloustuotannosta.

Jatkamiskelpoisena pidetään maatilaa, jonka käyttäminen maataloustuotannossa on tarkoituksenmukaista ja josta viljelijän perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa. Maatilaa, joka sijaitsee alueellisen kehittämisen edistämisestä annetussa laissa (451/75) tarkoitetulla kehitysalueella, pidetään kuitenkin *jatkamiskelpoisena*, jos viljelijä perheineen voi saada siltä pääasiallisen toimeentulonsa. *Jatkamiskelpoisuutta* harkittaessa on otettava huomioon muodostuvan tilan pelto- ja metsäpinta-ala, sen tilusten sijainti ja muut luontaiset tuotantoedellytykset, asuin- ja talousrakennusten kunto ja muut näihin verrattavat seikat. Niin ikään otetaan tällöin huomioon sellainen ammattimainen kalastustoiminta ja porotalous, josta luovutaan luovutuksensaajan hyväksi samalla kertaa kuin tilasta. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän *jatkamiskelpoisuus*.

Voimassa oleva laki

2 §.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on:

1) että luopuja ainakin viiden vuoden ajan välittömästi ennen luopumista on maatilalla asuen harjoittanut maatilataloutta vähintään yhden hehtaarin peltoa käsittävällä tilalla;

2) että luopujan tai luopujina olevien aviopuolisoiden muusta kuin maatilataloudesta saamiensa tulojen ei voida katsoa tuntuvasti ja pysyväisluonteisesti ylittäneen määrää, jota voidaan pitää tavanomaisena maatilatalouden ulkopuolisena tulona luopumisen kohteena olevaa tilaa vastaavilla tiloilla;

3) että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 vuotta, kuitenkin niin, että sanottua ikärajaa ei sovelleta naispuoliseen luopujaan, jonka aviopuoliso on luopumiseläkkeeseen oikeutettu; ja

4) että luopuminen on tapahtunut 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1976 välisenä aikana.

4 §.

Luopuja on oikeutettu eläkkeeseen vain, jos luopumistoimenpiteiden kohteena oleva maatila käsittää vähintään kaksi hehtaaria *maatalousmaata ja sanottuun maatalousmaahan sisältyvä vähintään yksi hehtaari* maataloustuotantoon käytettyä peltoa.

5 §.

Maatalousmaana ei oteta huomioon aluetta, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 19 päivän lokakuuta 1973 jälkeen.

6 §.

Niin ikään katsotaan maatilalan omistajan luopuneen tässä laissa tarkoitettuun tavoin maatalouden harjoittamisesta, jos hän

1) luovuttaa edellä 1 momentissa mainitulle luovutuksensaajalle maatilansa pellon sekä sellaisen metsämaan, joka on käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi, ja antaa samalla sitoumuksen siitä, että hän ei luovuta pidättämänsä tilan muuta metsämaata eikä sen joutomaata muutoin kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle (*myyntirajoitussitoumus*); tai

Ehdotus

2 §.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on:

1) että luopuja ainakin viiden vuoden ajan välittömästi ennen luopumista on maatilalla asuen harjoittanut maatilataloutta vähintään *kaksi hehtaaria peltoa* käsittävällä tilalla;

2) että luopujan tai luopujina olevien aviopuolisoiden muusta kuin maatilataloudesta saamiensa tulojen ei voida katsoa tuntuvasti ja pysyväisluonteisesti ylittäneen määrää, jota voidaan pitää tavanomaisena maatilatalouden ulkopuolisena tulona luopumisen kohteena olevaa tilaa vastaavilla tiloilla;

3) että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 vuotta *tai, jos hän on sellainen naispuolinen luopuja, jonka aviopuolisokin on oikeutettu luopumiseläkkeeseen, 45 vuotta*; ja

4) että luopuminen on tapahtunut 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1980 välisenä aikana.

4 §.

Luopuja on oikeutettu eläkkeeseen vain, jos *luopumisen* kohteena oleva maatila käsittää vähintään kaksi hehtaaria maataloustuotantoon käytettyä peltoa.

5 §.

Maatalousmaana ei oteta huomioon aluetta, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 31 päivän joulukuuta 1975 jälkeen.

6 §.

Niin ikään katsotaan maatilalan omistajan luopuneen tässä laissa tarkoitettuun tavoin maatalouden harjoittamisesta, jos hän

1) luovuttaa edellä 1 momentissa mainitulle luovutuksensaajalle maatilansa pellon sekä sellaisen metsämaan, joka on käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi, ja antaa samalla sitoumuksen siitä, että hän ei luovuta pidättämänsä tilan muuta metsämaata eikä sen joutomaata muutoin kuin maatilahallitukselle, lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, *sille* kunnalle, *jossa pidätetty alue sijaitsee, tai edellyttäen,*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

että metsämaa ei myyntihetkellä ole käytettävissä tarkoituksenmukaiseksi metsälisäalueeksi metsähallitukselle (myyntirajoitussitoumus); tai

(4 mom. kumotaan)

Maatilan omistajalla on oikeus luopuessaan jättää maatilastaan omistukseensa tai hallintaansa talouskeskuksen käsittävä alue sekä puutarha- ja peltoalue omassa taloudessa tarvittavien perunoiden sekä puutarha- ja kasvitarbatuotteiden viljelemistä varten. Niin ikään hän voi pidättää itselleen ja perheensä jäsenille oikeuden asua luovutetulla maatilalla sijaitsevassa asuinrakennuksessa sekä oikeuden käyttää muitakin tilalla olevia rakennuksia.

6 a §.

Maatilan omistajalla on oikeus luopuessaan jättää maatilastaan omistukseensa tai hallintaansa talouskeskuksen käsittävä alue sekä puutarha- ja peltoalue omassa taloudessa tarvittavien perunoiden sekä puutarha- ja kasvitarbatuotteiden viljelemistä varten. Niin ikään hän voi pidättää itselleen ja perheensä jäsenille oikeuden asua luovutetulla maatilalla sijaitsevassa asuinrakennuksessa sekä oikeuden käyttää muitakin tilalla olevia rakennuksia.

Tämän ohella omistajalla on oikeus, jollei toimenpide baittaa tilan maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaista luovuttamista, pidättää tilasta

1) itselleen tai toiselle tontti vakinaisen tai vapaa-ajan asunnon rakentamista varten, kuitenkin siten, että tonttia ei saa pidättää itselle tai aviopuolisolle, jos omistaja käyttää 1 momentissa mainittua pidätysoikeuttaan; ja

2) itselleen tai toiselle alue, jolla on huomattavasti suurempi arvo käytettynä muuhun kuin maatilataloudellisiin tarkoituksiin.

Maatilahallituksen suostumuksella voidaan 6 §:n tilan luovuttamista koskevista säännöksistä poiketa, jos alue, jota poikkeus koskee, on tilan luovuttamisen kannalta epäolennainen.

9 §.

Jos osan maatilasta omistaa henkilö, joka ei saa luopumiseläkettä ja joka ei ole luopumiseläkkeen saajan aviopuoliso, jätetään hänen omistamaansa osuutta vastaava maatalousmaan ala huomioon ottamatta luopumiseläkettä määrättäessä.

3 13042/76

9 §.

Jos osan maatilasta omistaa henkilö, joka ei saa luopumiseläkettä ja joka ei ole luopumiseläkkeen saajan aviopuoliso, jätetään hänen omistamaansa osuutta vastaava maatalousmaan ala huomioon ottamatta luopumiseläkettä määrättäessä. Jos tilan omistaa leski yhdessä sel-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §.

Vähennetyn luopumiseläkkeen määrä lasketaan siten, että eläkkeen saajan täydestä luopumiseläkkeestä vähennetään:

1) sen maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen eläkkeen määrä, johon eläkkeen saaja on oikeutettu luopumista edeltäneen maatalousyrittäjätoimintansa perusteella ottamatta kuitenkaan huomioon eläkkeen määrän työntekijän eläkelain (395/61) 7 c §:n mukaista korotusta ja 8 §:n mukaista vähennystä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 9 §:n 2 momentin mukaista muutosta; ja

2) määrä, joka on yhtä suuri kuin lapsettoman yksinäisen henkilön tai, jos eläkkeen saajan aviopuoliso on myös oikeutettu saamaan luopumiseläkettä, lapsettoman aviopuolison kansaneläkkeen perusosan ja täysimääräisen tukiosan yhteenlaskettu määrä kansaneläkelain 27 §:ssä tarkoitettussa kolmannessa kuntaryhmässä.

Vähennettyä luopumiseläkettä laskettaessa otetaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu eläkkeen määrä huomioon sellaisena kuin se on luopumiseläkkeen alkaessa ja 2 kohdassa tarkoitettu määrä sellaisena kuin se on luopumiseläkkeen alkamisvuoden tammikuun 1 päivänä.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, on vähennetyn luopumiseläkkeen määrä aina vähintään 74 markkaa kuukaudessa.

12 §.

Milloin luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 §:n 4 momentissa on säädetty tai jos 6 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua sitoumusta ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke, ellei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa.

10 §.

Vähennetyn luopumiseläkkeen määrä on 40 prosenttia eläkkeensaajan täydestä luopumiseläkkeestä, vähintään kuitenkin 74 markkaa kuukaudessa.

12 §.

Milloin luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa on säädetty tai jos myyntirajoitus- tai metsityssitoumusta ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke, ellei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa. Eläke voidaan lakkauttaa siitä, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui.

Voimassa oleva laki

15 §.

Maatilahallitus voi päättämissään rajoissa siirtää 2 momentissa tarkoitettua ratkaisuvaltansa maatalouspiirien maataloustoimistoille. Milloin maataloustoimisto katsoo, ettei 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä ole olemassa, antaa lausunnon eläkelaitokselle kuitenkin aina maatilahallitus.

16 §.

Eläkehakemuksen ratkaisemisesta sekä muista eläkkeen määräämiseen ja maksatukseen liittyvistä tehtävistä huolehtii eläkelaitos. Eläkelaitoksella ei ole oikeutta poiketa ratkaisuisaan 15 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta lausunnosta siltä osin kuin se koskee 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä.

Eläkepäätöksessä on vahvistettava, paitsi täyden luopumiseläkkeen, myös vähennetyn luopumiseläkkeen määrä.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on valvoa, että luopuja täyttää 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut sitoumuksensa.

17 §.

Milloin luopumiseläke myönnetään ehdollisena, pidetään eläkkeen alkamisajankohtana 10 §:n 2 momentin ja 11 §:n 1 momentin säännöksiä sovellettaessa sen kalenterikuukauden alkua, jonka aikana ehdollinen eläkepäättös annetaan.

18 §.

Maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla tässä laissa tarkoitettuja tiloja ja alueita *maankäyttölainsäädännön* mukaan lisäalueina käytettäviksi.

Niin ikään maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla sellaisia tiloja ja alueita, jotka eivät sovellu *maankäyttölainsäädännön* mukaisiin tarkoituksiin käytettäväksi. Sanotunlaisten tilojen ja alueiden myöhemmässä käytössä on soveltuvin osin nouda-

Ehdotus.

15 §.

Maatilahallitus voi päättämissään rajoissa siirtää 2 momentissa tarkoitettua ratkaisuvaltansa maatalouspiirien maataloustoimistoille. Milloin maataloustoimisto katsoo, ettei 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä ole olemassa, antaa lausunnon eläkelaitokselle kuitenkin aina maatilahallitus.

16 §.

Eläkehakemuksen ratkaisemisesta sekä muista eläkkeen määräämiseen ja maksatukseen liittyvistä tehtävistä huolehtii eläkelaitos. Eläkelaitoksella ei ole oikeutta poiketa ratkaisuisaan 15 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta lausunnosta siltä osin kuin se koskee 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on *eläkelaitoksen ohella* valvoa, että luopuja *pidättyy tässä laissa edellytetyllä tavalla maatalouden harjoittamisesta ja että myyntirajoitus- ja metsityssitoumukset täytetään.*

17 §.

Milloin luopumiseläke myönnetään ehdollisena, pidetään eläkkeen alkamisajankohtana 11 §:n 1 momentin *säännöstä* sovellettaessa sen kalenterikuukauden alkua, jonka aikana ehdollinen eläkepäättös annetaan.

18 §.

Maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla tässä laissa tarkoitettuja tiloja ja alueita *maatilalain* mukaan lisäalueina käytettäviksi.

Niin ikään maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla sellaisia tiloja ja alueita, jotka eivät sovellu *maatilalain* mukaisiin tarkoituksiin käytettäväksi. Sanotunlaisten tilojen ja alueiden myöhemmässä käytössä on soveltuvin osin noudatettava, mitä

Voimassa oleva laki.

tettava, mitä luopumiskorvauksesta annetun lain 13, 14 ja 15 §:ssä on säädetty. Määrättäessä sakkokorkoa luopumiskorvauksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin nojalla pidetään sakkokoron ylärajana sen luopumiseläkkeen pääoma-arvoa, mikä olisi voitu määrätä aluetta, jonka osalta ehtoja on rikottu, vastaavien maatalousmaan hehtaarien perusteella.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu eläkkeen pääoma-arvo määrätään sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaan.

19 §.

Mikäli maatila tai sen osa luovutetaan lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, voi maatilahallitus määrätä luovutuskirjaan otettavaksi ehdon, että tilan pelto tai sen osa on metsitettävä määräajassa.

Milloin 1 momentissa tarkoitettun kaupan rahoittamiseksi myönnetään luottoa *maankäytölainsäädännön tai maatalouden perustuotosta annetun lain (156/65)* nojalla, on velkakirjaan otettava ehto, että laina on, ellei erityisiä syitä muuhun menettelyyn ole, irtisanottava heti takaisin maksettavaksi, mikäli metsitettäväksi tarkoitettua peltoa ei ole määräajassa metsitetty tai sitä on ryhdytty käyttämään maataloustuotantoon.

20 §.

Valtioneuvoston tulee, ottaen huomioon maataloustuotteiden ylituotannossa vallitseva tilanne ja muut asiaan vaikuttavat seikat, antaa kutakin kalenterivuotta varten tarkemmat ohjeet siitä, kummalle 1 §:n 2 momentissa mainituista tarkoituseristä on annettava pääpaino ja miten ne muutoin on otettava tätä lakia sovellettaessa huomioon. Valtioneuvosto voi asettaa muitakin kuin tässä laissa säädettyjä luovutuksensaajaa ja luopumisen kohteena olevan tilan vastaista käyttöä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Niin ikään voi valtioneuvosto, ottaen huomioon mitä 1 momentissa on säädetty, antaa maatilahallitukselle yleisiä ohjeita 18 §:n 1 ja 2 momentin soveltamisesta.

Ehdotus

luopumiskorvauksesta annetun lain 13, 14 ja 15 §:ssä on säädetty. Määrättäessä sakkokorkoa luopumiskorvauksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin nojalla pidetään sakkokoron ylärajana sen luopumiseläkkeen pääoma-arvoa, mikä olisi voitu määrätä aluetta, jonka osalta ehtoja on rikottu, vastaavien maatalousmaan hehtaarien perusteella.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu eläkkeen pääoma-arvo määrätään sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaan.

19 §.

Mikäli maatila tai sen osa luovutetaan lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, voi maatilahallitus määrätä luovutuskirjaan otettavaksi ehdon, että tilan pelto tai sen osa on metsitettävä määräajassa.

Milloin 1 momentissa tarkoitettun kaupan rahoittamiseksi myönnetään luottoa *maatilalain* nojalla, on velkakirjaan otettava ehto, että laina on, ellei erityisiä syitä muuhun menettelyyn ole, irtisanottava heti takaisin maksettavaksi, mikäli metsitettäväksi tarkoitettua peltoa ei ole määräajassa metsitetty tai sitä on ryhdytty käyttämään maataloustuotantoon.

20 §.

Maatilahallituksen on kultakin kalenterivuodelta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä annettava valtioneuvostolle kertomuksensa tämän lain täytäntöönpanosta. Kertomuksessa on erityisesti selvitettävä, miten 1 §:n 2 momentissa mainitut lain tavoitteet ovat toteutuneet. Sen liitteenä tulee olla eläkelaitoksen selvitys toiminnastaan lakia täytäntöönpanossa.

Jos maataloustuotteiden ylijäämien markkinoinnissa vallitseva tilanne tai muut asiaan vaikuttavat seikat sitä vaativat, valtioneuvoston tulee kertomuksen saatuaan ja tarvittaessa muutoinkin antaa maatilahallitukselle tarkempia ohjeita siitä, miten 1 §:n 2 momentissa mainittuja tavoitteita on toteutettava ja mitä muuta on lain täytäntöönpanossa noudatettava.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §.

 Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja eläkkeen saamisen edellytyksiä ei ole, ei päätökseen saa hakea muutosta.

25 §.

 Henkilölle, jolle maksetaan luopumiseläkettä, ei suoriteta pellon käytön rajoittamisesta annetun lain 7 a §:ssä tarkoitettua palkkiota, eikä häneen myöskään sovelleta metsänparannuslain (413/67) 6 a §:n säännöksiä.

23 §.

 Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 1 §:n 2 ja 3 momentissa, 6 §:ssä, 6 a §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja eläkkeen saamisen edellytyksiä ei ole, ei päätökseen saa hakea muutosta.

25 §.

 (2 mom. kumotaan)

 Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 197 .

Tämän lain 1 §:n 2 ja 3 momentin, 2 §:n 1 momentin, 4 §:n 1 momentin, 5 §:n 2 momentin, 6 §:n 2 momentin 1 kohdan, 6 a §:n, 9 §:n 3 momentin, 10 §:n ja 17 §:n 3 momentin säännöksiä sovelletaan, jos luopuminen tapahtuu tai, eläkkeen perustuessa luopumiseläkelain 17 §:ssä tarkoitettuun ehdolliseen päätökseen, sanottu päätös annetaan 31 päivän joulukuuta 1976 jälkeen.

Tämän lain 10 §:ssä säädetty markkamäärä vastaa vuotta 1974 koskevaa elinkustannusindeksilukua.

Tämän lain 20 §:n 1 momentissa mainittu kertomus on annettava ensimmäisen kerran vuodelta 1977.

Luopumiseläkelain 25 §:n 2 momenttia sovelletaan sellaisena kuin se on 4 päivänä tammikuuta 1974 annetussa laissa (16/74), jos luopuminen tapahtuu tai, eläkkeen perustuessa luopumiseläkelain 17 §:ssä tarkoitettuun ehdolliseen päätökseen, sanottu päätös annetaan ennen 1 päivää tammikuuta 1977.